

Ik heb toch niet met een klein kind te maken?!

Een onderzoek naar het interviewgedrag van verhoorders tijdens verdachtenverhoren van minderjarigen in de eenheid Noord-Holland

Masterproject wetenschap en opsporing

10.2.e

Juni 2017

Voorwoord

Na een traject dat net iets langer duurde dan ik van tevoren had verwacht, heb ik mijn scriptie over verdachtenverhoren van minderjarigen in de eenheid Noord-Holland afgerond. Hiermee komt voor mij het einde van de opleiding tot recherchekundige in zicht. Bij deze wil ik graag een aantal mensen bedanken die hebben bijgedragen aan het tot stand komen van deze scriptie.

Allereerst wil ik ^{10.2.e} enorm bedanken voor zijn duidelijke en constructieve feedback gedurende het hele proces, de vele leerzame discussies en het uitgesproken vertrouwen in een goede afloop. Daarnaast bedank ik ^{10.2.e} voor de fijne samenwerking en voor alle momenten waarop we met elkaar konden sparren over onze onderzoeken. Ook wil ik ^{10.2.e}, ^{10.2.e} en ^{10.2.e} bedanken voor hun hulp bij de ontwikkeling van het codeerschema en ^{10.2.e} in het bijzonder voor het letterlijk uitwerken van een deel van de verdachtenverhoren. Verder gaat mijn dank uit naar ^{10.2.e} voor zijn vertrouwen in mij tijdens dit proces en voor zijn begeleiding tijdens de hele opleiding en naar ^{10.2.e} voor al haar tips en hulp. Uiteraard gaat er ook veel dank uit naar mijn ouders voor hun onvoorwaardelijke steun en met name naar mijn moeder voor het nauwkeurig doornemen van al mijn stukken.

Tot slot wil ik mijn collega's van de afdeling zeden bedanken voor alle steun die zij mij de afgelopen anderhalf jaar hebben gegeven.

^{10.2.e},

Amsterdam, juni 2017

Samenvatting

De afdeling Kennis en Onderzoek van de Politieacademie heeft de opdracht gekregen om onderzoek te doen naar de wijze waarop technologie verhoorprocessen kan ondersteunen. Om na te kunnen gaan aan welke technologische ondersteuning de politie behoefte heeft op het gebied van verhoor, dient het interviewgedrag van verhoorders tijdens politieverhoren in Nederland inzichtelijk te worden gemaakt. Om dit te realiseren zal een van de deelonderzoeken zich richten op interviewgedrag van verhoorders in getuigen- en verdachtenverhoren van volwassenen binnen diverse eenheden. Om ook inzicht te krijgen in interviewgedrag in verhoren van minderjarige verdachten, heeft dit onderzoek zich gericht op deze specifieke verhoren.

Om interviewgedrag in verhoren van minderjarige verdachten te onderzoeken, werden in dit onderzoek de volgende aspecten geanalyseerd: rechten, uitleg, houding, vragen en ongewenste verhoortechnieken. Aan de hand van een codeerschema dat voor dit onderzoek werd ontwikkeld, werden auditieve en audiovisuele registraties van 25 verdachtenverhoren van minderjarigen uit 2015 uit de eenheid Noord-Holland onderzocht.

10.2.g

Een beperking van dit onderzoek is dat alleen verdachtenverhoren van minderjarigen in de eenheid Noord-Holland werden onderzocht. Daarnaast werd slechts een klein gedeelte van de verdachtenverhoren van minderjarigen onderzocht, vanwege de keuze om alleen auditieve en audiovisuele verhoren te analyseren. Toekomstig onderzoek dient zich dan ook te richten op verschillende eenheden binnen de Nationale Politie en verschillende soorten verdachtenverhoren van minderjarigen.

Inhoudsopgave

Voorwoord	p. 2
Samenvatting	p. 3
1. Inleiding	p. 6
1.1 Aanleiding	p. 6
1.2 Studies naar politieverhoren	p. 6
1.3 Rechten en richtlijnen voor minderjarige verdachten	p. 9
1.4 Communicatie/uitleg	p. 11
1.5 Houding	p. 11
1.6 Suggestibiliteit/soorten vragen	p. 12
1.7 Ongewenste verhoortechnieken	p. 13
1.8 Doelstelling	p. 15
1.9 Probleemstelling	p. 15
1.10 Definities	p. 16
2. Methode	p. 19
2.1 Selectie verdachtenverhoren	p. 19
2.2 Analyse verdachtenverhoren	p. 19
2.3 Algemene beschrijving codeerschema	p. 20
2.4 Begrippen, operationalisering en codering	p. 20
2.4.1 Rechten van de verdachten	p. 21
2.4.2 Uitleg	p. 21
2.4.3 Houding	p. 22
2.4.4 Vragen	p. 22
2.4.5 Ongewenste verhoortechnieken	p. 23
3. Resultaten	p. 25
3.1 Verdachten	p. 25
3.2 Verhoorders	p. 25
3.3 Interbeoordelaarsbetrouwbaarheid	p. 26
3.4 Rechten van de verdachten	p. 26
3.5 Uitleg	p. 27
3.6 Houding	p. 29
3.7 Vragen	p. 30
3.8 Ongewenste verhoortechnieken	p. 31
3.9 Overige resultaten	p. 33

4. Conclusies	p. 34
5. Discussie	p. 35
6. Aanbevelingen	p. 39
6.1 Aanbevelingen voor de praktijk	p. 39
6.2 Aanbevelingen voor vervolgonderzoek	p. 40
Literatuurlijst	p. 42
Bijlage 1: Codeerschema	p. 45
Bijlage 2: Appendix codeerschema	p. 58

1. Inleiding

1.1 Aanleiding

De afdeling Kennis en Onderzoek van de Politieacademie heeft de opdracht gekregen om binnen de politieorganisatie onderzoek te doen naar het thema *Technologie en effectief informatiegebruik* (Strategische onderzoeksagenda voor de politie 2015-2019, 2015). Een van de onderzoekslijnen binnen dit thema richt zich specifiek op het verhoor en op de wijze waarop technologie verhoorprocessen kan ondersteunen.

Een eventuele implementatie van technologische toepassingen in het werkproces verhoor is pas mogelijk nadat inzicht is verkregen in het interviewgedrag van verhoorders tijdens politieverhoren in Nederland. Zicht hierop ontbreekt, maar is wel noodzakelijk om na te kunnen gaan aan welke technologische ondersteuning de politie behoefte heeft op het gebied van verhoor. Om het huidige interviewgedrag van verhoorders tijdens politieverhoren inzichtelijk te maken, zal een van de deelonderzoeken zich richten op interviewgedrag en -technieken in politieverhoren binnen diverse eenheden. Hierin worden zowel verdachtenverhoren als getuigenverhoren van volwassenen meegenomen. In overleg met de afdeling Kennis en Onderzoek van de Politieacademie, richt onderhavig onderzoek zich aanvullend op minderjarige verdachten. Op die manier kan inzicht worden verkregen in het verhoren van dit specifieke deel van de bevolking.

1.2 Studies naar politieverhoren

Een van de eerste onderzoeken naar verhoortechnieken die door de politie worden gebruikt, is gedaan door Fisher, Geiselman en Raymond (1987). Uit hun analyse van elf getuigenverhoren in de Verenigde Staten kwam naar voren dat verhoorders getuigen veelvuldig onderbraken en dat verhoorders veel vragen stelden die een kort antwoord uitlokten. Daarnaast stelden een aantal verhoorders sturende vragen en gaven een aantal verhoorders hun mening over de getuige of het delict (Fisher et al., 1987).

Een uitgebreider onderzoek naar zowel getuigen- als verdachtenverhoren is gedaan door Clarke en Milne (2001). Zij hebben het gebruik van het PEACE-model¹ in Engeland en Wales geëvalueerd en hiervoor onder meer 177 verdachtenverhoren geanalyseerd. In het algemeen werden verdachten op een duidelijke en professionele manier op hun rechten gewezen door verhoorders. Verhoorders gaven echter weinig informatie over de structuur en het doel van het verhoor. De verhoren van verhoorders die de PEACE-training hadden gevolgd, duurden langer dan die van ongetrainde verhoorders en bevatten meer sturende vragen en meningen/statements. Hierbij wordt opgemerkt dat de ongetrainde verhoorders waarschijnlijk wel enige kennis hadden van het PEACE-model (Clarke & Milne, 2001). Een kanttekening die bij dit onderzoek wordt geplaatst, is dat het overeenstemmingspercentage tussen de verschillende beoordelaars van de verdachtenverhoren relatief laag was (79%). Tevens is het overeenstemmingspercentage geen gangbare maat om de interbeoordelaarsbetrouwbaarheid

¹ PEACE staat voor de fases van een interview: Planning en preparation, Engage en explain, Account, Closure en Evaluation. In 1993 werd het PEACE-model ingevoerd in Engeland en Wales en kregen politiemedewerkers een cursus over dit model. Het PEACE-model en de cursus zijn van toepassing op de verhoren van aangevers, getuigen en verdachten (Clarke & Milne, 2001).

mee te berekenen, omdat deze maat geen rekening houdt met de rekenkundige kans op overeenstemming tussen beoordelaars. Een verklaring voor het relatief lage percentage is dat de meeste items van het codeerschema voor verdachtenverhoren gescoord werden op een 5-punts Likertschaal. Items over uitleg kregen bijvoorbeeld een 1 als de uitleg niet werd gegeven en een 5 als de uitleg op een duidelijke en professionele manier werd gegeven. Het scoren van een 1 leverde in deze gevallen waarschijnlijk weinig problemen op, terwijl het vermoedelijk lastiger was om bijvoorbeeld het verschil tussen een 4 en een 5 te bepalen.

Griffiths en Milne (2006) hebben 60 verdachtenverhoren geanalyseerd die zijn uitgevoerd door 15 PEACE-getrainde verhoorders. De vaardigheden die de verhoorders in hun eerste verhoor lieten zien, waren onder het niveau dat verwacht mag worden van PEACE-getrainde verhoorders. Na het volgen van een geavanceerde verhoorcursus lieten de verhoorders een verbetering zien op alle onderzochte criteria. Een jaar na de training bleken de verhoorders echter slechter te scoren op enkele complexe criteria, zoals het uitleggen van het zwijgrecht en het structureren van het verhoor (Griffiths & Milne, 2006).

Soukara, Bull, Vrij, Turner en Cherryman (2009) hebben onderzoek gedaan naar 17 verhoortechnieken. Hiervoor hebben zij 80 auditief geregistreerde verdachtenverhoren uit Engeland bestudeerd. Verhoortechnieken die door meerdere psychologen als problematisch worden beschouwd (zoals minimaliseren van het delict, maximaliseren van het delict en intimideren) werden nooit of bijna nooit gebruikt. De problematische verhoortechnieken drammen en sturende vragen stellen en de gewenste verhoortechnieken open vragen stellen en het voorleggen van bewijs, werden het meest toegepast door verhoorders (Soukara et al., 2009).

In de Verenigde Staten zijn enkele onderzoeken gedaan naar het gebruik van verhoortechnieken bij zowel minderjarige als volwassen verdachten. In de studie van Meyer en Reppucci (2007) hebben 332 Amerikaanse verhoorders een vragenlijst ingevuld over verhoortechnieken en een vragenlijst over de kennis die zij hebben over ontwikkelingsverschillen tussen minderjarigen en volwassenen. Uit de resultaten kwam naar voren dat verhoorders erkenden dat minderjarigen en volwassenen verschillen in hun ontwikkeling. Er waren echter aanwijzingen dat, hoe de politie minderjarigen in het algemeen ziet, verschilt van hoe zij minderjarigen tijdens een verdachtenverhoor ziet en behandelt. Verhoorders gaven bijvoorbeeld aan dat zij bij minderjarige verdachten dezelfde verhoortechnieken gebruiken als bij volwassen verdachten (Meyer & Reppucci, 2007).

Cleary en Warner (2015) hebben ook verhoortechnieken die bij volwassen en minderjarige verdachten worden gebruikt met elkaar vergeleken. Hiervoor hebben 340 ervaren Amerikaanse verhoorders een vragenlijst ingevuld. Meer dan de helft daarvan rapporteerde getraind te zijn in het gebruik van psychologische dwangtechnieken. Er werd geen verschil gevonden in het gerapporteerde gebruik van verhoortechnieken bij minderjarige en volwassen verdachten, wat erop wijst dat minderjarige verdachten op dezelfde manier worden verhoord als volwassen verdachten (Cleary & Warner, 2015).

Ook in Nederland zijn verschillende onderzoeken naar het interviewgedrag van verhoorders gedaan. In het experimentele onderzoek van Boon (2012), waaraan veertig Nederlandse rechercheurs meededen, werd gevonden dat het interviewgedrag van rechercheurs te vergelijken was met

communicatie die in het dagelijks leven wordt gebruikt. Ongeveer zes van de zeven vragen die onderzoekers stelden over een incident waren gesloten, meer dan 25% van deze vragen was sturend en getuigen werden gemiddeld twee keer per drie minuten onderbroken. Dit interviewgedrag werd niet alleen in dit experiment gevonden, maar ook in de praktijk. Uit onderzoek van Balk (2015) naar 22 getuigenverhoren in moord- en doodslagzaken in Noord-Holland, kwam naar voren dat de kennis van verhoorders over basisgespreksvaardigheden minimaal is en dat de gespreksvaardigheden die zij gebruiken, sterk lijken op dagelijkse communicatie. Zo stelden de verhoorders veelal gesloten vragen (60%) en sturende vragen (29%). Verder werden getuigen gemiddeld twee keer per drie minuten onderbroken.

De onderzoeken van Boon (2012) en Balk (2015) waren gericht op getuigenverhoren in Nederland. Boon, Odnot, Horselenberg en Geijssen (2016) geven aan dat er geen reden is om te veronderstellen dat het gedrag van verhoorders tijdens verdachtenverhoren in Nederland beter is. Zij verwachten juist dat het interviewgedrag tijdens verdachtenverhoren slechter is vanwege de standaardverhoorstrategie (SVS) die aan de Nederlandse politie gedoceerd wordt. Een van de uitgangspunten van de SVS is namelijk het opbouwen van druk, zodat de verdachte een verklaring aflegt die overeenkomt met de waarheid (Van Amelsvoort, Rispens & Grolman, 2015). Hoewel volgens Van Amelsvoort et al. (2015) waarheidsvinding centraal staat tijdens het verdachtenverhoor, lijkt het verkrijgen van een bekentenis het uitgangspunt te zijn van een verdachtenverhoor (Stevens & Verhoeven, 2011).

In Nederland is weinig onderzoek gedaan naar wat er daadwerkelijk gebeurt tijdens een verdachtenverhoor (Verhoeven, 2014). Stevens en Verhoeven (2010) hebben onder andere onderzocht welke verhoortechnieken verhoorders gebruiken om druk uit te oefenen op verdachten. Aan de hand van veertien verhoortechnieken werden vier dimensies van pressie gevonden die de politie gebruikt tijdens het verdachtenverhoor: sympathiseren, intimideren, manipuleren en confronteren. De mate waarin de verhoortechnieken gebruikt werden, werd gescoord op een 6-puntsschaal met de volgende labels: 5 = heel veel, 4 = veel, 3 = regelmatig, 2 = weinig, 1 = heel weinig, 0 = nooit. Deze vier vormen van pressie werden over het algemeen weinig gebruikt. Sympathiseren werd met een gemiddelde score van 1.26 het meest gebruikt, confronteren met een gemiddelde score van 0.76 het minst. Stevens en Verhoeven vonden geen verschillen in het gebruik van sympathiseren, manipuleren en confronteren tussen verhoren met en zonder advocaat. Wel werd gevonden dat de politie meer intimiderende pressie gebruikte tijdens verhoren waarin geen advocaat aanwezig was, dan wanneer er wel een advocaat aanwezig was. Hierbij lieten de bevindingen zien dat de politie de neiging heeft om verdachten die zwijgen te intimideren. Een kanttekening die bij dit onderzoek geplaatst wordt is dat Stevens en Verhoeven niet beschrijven hoe de verschillende scores voor de mate van het gebruik van de verschillende verhoortechnieken werden toegekend. Hierdoor is niet bekend wat wordt verstaan onder de verschillende scores.

De data die in het onderzoek van Stevens en Verhoeven (2010) zijn verzameld, zijn door Verhoeven (2014) gebruikt om onderzoek te doen naar de invloed van manipulerende en confronterende verhoortechnieken op de verklaringsbereidheid van verdachten. Voorbeelden van manipulerende verhoortechnieken zijn hypothetische situaties voorleggen en inspelen op geweten.

Ongeduld, frustratie en boosheid uiten en fysiek intimideren zijn voorbeelden van confronterende verhoortechnieken. De meeste van de verhoortechnieken die Verhoeven heeft onderzocht, bleken weinig te worden toegepast. In veel verhoren was de beïnvloeding van verhoorders dan ook minimaal. Bij zwijgende verdachten werden vaker manipulerende verhoortechnieken gebruikt, bij verdachten die over het delict verklaarden vaker confronterende verhoortechnieken. Alleen confronterende technieken hadden invloed op de verandering in verklaringsbereidheid. Verdachten veranderden vaker van verklaringsbereidheid in verhoren waarin gemiddeld meer confronterende verhoortechnieken werden gebruikt dan in verhoren waarin deze verhoortechnieken minder werden gebruikt (Verhoeven, 2014).

In Nederland is nog niet eerder onderzoek gedaan naar het interviewgedrag van verhoorders tijdens verdachtenverhoren van minderjarigen, terwijl jaarlijks duizenden minderjarige verdachten worden verhoord door de politie. In 2015 werden bijvoorbeeld 17.191 minderjarigen tussen de 12 en 18 jaar als verdachte verhoord binnen de Nationale Politie. Binnen de eenheid Noord-Holland werden 1.678 minderjarigen tussen de 12 en 18 jaar als verdachte verhoord in 2015.²

Met uitzondering van minderjarige verdachten in zedenzaken en minderjarige verdachten met een verstandelijke beperking, cognitieve functiestoornis en/of psychische stoornis, mogen minderjarige verdachten door iedere opsporingsambtenaar verhoord worden (Rispen & Dekens, 2015). Rispen en Dekens concluderen dat het verdachtenverhoor van minderjarigen door de Nationale Politie niet als specialisme wordt gezien, maar benadrukken dat het wel met extra zorg dient te worden uitgevoerd. In de volgende paragrafen wordt beschreven waar verhoorders in ieder geval rekening mee dienen te houden wanneer ze een minderjarige verdachte verhoren.

1.3 Rechten en richtlijnen voor minderjarige verdachten

Voor aangehouden minderjarige verdachten zijn enkele specifieke richtlijnen opgesteld met betrekking tot consultatiebijstand en verhoorbijstand. Zo kunnen aangehouden minderjarigen tussen de 12 en 18 jaar per 1 maart 2017 geen afstand doen van het recht op consultatiebijstand, zoals staat omschreven in artikel 489 lid 1 van het Wetboek van Strafvordering. Daarnaast hebben aangehouden minderjarige verdachten recht op verhoorbijstand door een advocaat of een andere vertrouwenspersoon tijdens het politieverhoor.³ Indien de minderjarige afstand doet van verhoorbijstand door een raadsman, kunnen de ouders of voogd sinds 1 maart 2017, conform artikel 489 lid 2 van het Wetboek van Strafvordering, om verhoorbijstand van een raadsman verzoeken. Niet-aangehouden verdachten die worden uitgenodigd voor verhoor kunnen wel afstand doen van hun recht op consultatiebijstand. Voor minderjarige verdachten onder de 12 jaar geldt dat zij geen recht hebben op consultatiebijstand en verhoorbijstand van een raadsman, omdat zij niet vervolgd kunnen worden. Wel dient een

² Deze cijfers zijn verkregen met behulp van een query die binnen de eenheid Noord-Holland is gemaakt door de afdeling Functioneel Beheer, waarmee per eenheid de verhoren van aangevers, getuigen en verdachten achterhaald kunnen worden. De cijfers zijn gebaseerd op gegevens uit de Basisvoorziening Handhaving (BVH) van de politie. Het bleek technisch niet mogelijk om landelijk gegevens uit het opsporingssysteem Summ-IT te genereren. Aangezien een deel van de verhoren alleen in Summ-IT geregistreerd wordt, zijn genoemde cijfers een ondervertegenwoordiging van het daadwerkelijke aantal verdachtenverhoren van 12-17-jarigen.

³ In belang van het onderzoek en/of in verband met de gesteldheid of persoonlijke situatie van de minderjarige, kan de verhoorende ambtenaar per 1 maart 2017 bijstand van zowel een raadsman als een vertrouwenspersoon toestaan (Beleidsbrief OM raadsman tijdens politieverhoor, 23 februari 2017).

vertrouwenspersoon uitgenodigd te worden door de politie om bij het verhoor van deze 12-minners aanwezig te zijn (Richtlijn en kader voor strafvordering jeugd en adolescenten, inclusief strafmaten Halt, 2016).

Het is van belang dat minderjarigen die verhoord worden, weten wat hun rechten zijn. Uit onderzoek van Rogers, Steadham, Fiduccia, Drogin en Robinson (2014) kwam naar voren dat er onder jeugdigen veel misvattingen bestaan over hun rechten tijdens het verdachtenverhoor. Rogers et al. (2014) hebben in de Verenigde Staten onderzoek gedaan naar de kennis van 64 jeugdigen van 13 tot 17 jaar die betrokkenheid met het strafrecht hebben, over hun rechten tijdens een verdachtenverhoor. Hiervoor hebben zij een vragenlijst ingevuld met 40 vragen over deze rechten. Uit de resultaten bleek dat 82,8 % van de jeugdigen 10 of meer misvattingen had over hun rechten tijdens een verdachtenverhoor. Zo dacht meer dan de helft van de jeugdigen dat hun familie kosten voor een toegewezen advocaat moesten betalen, terwijl dit kosteloos was. Dit soort misvattingen kunnen ertoe leiden dat jeugdigen op basis van verkeerde informatie beslissingen nemen tijdens het verhoor (Rogers et al., 2014). Hoe representatief dit onderzoek voor de Nederlandse situatie is, is moeilijk te bepalen. Verhoren van minderjarige verdachten in de Verenigde Staten worden anders uitgevoerd dan in Nederland. In de Verenigde Staten mogen verhoorders bijvoorbeeld liegen tegen verdachten (Vrij, 2010). Wellicht dat dit van invloed is op de kennis die minderjarige verdachten in de Verenigde Staten hebben over hun rechten. Daarnaast komen de rechten van minderjarige verdachten in Nederland niet allemaal overeen met de rechten van minderjarige verdachten in de Verenigde Staten. In Nederland kunnen aangehouden minderjarigen tussen de 12 en 18 jaar bijvoorbeeld geen afstand doen van het recht op consultatiebijstand, minderjarige verdachten in de Verenigde Staten kunnen dit wel. Desondanks is het mogelijk dat ook Nederlandse minderjarige verdachten misvattingen hebben over hun rechten.

Naast bovengenoemde rechten van minderjarige verdachten, zijn er ook richtlijnen opgesteld over het wel of niet opnemen van verdachtenverhoren van minderjarigen.⁴ In de Aanwijzing auditief en audiovisueel registreren van verhoren van aangevers, getuigen en verdachten (2010) worden minderjarigen onder de 16 jaar als kwetsbare personen omschreven. Om deze reden moeten verhoren van minderjarigen onder de 16 jaar betreffende gecategoriseerde delicten audiovisueel worden opgenomen. In de aanwijzing staat niet omschreven in wat voor verhooruimte het verhoor uitgevoerd zou moeten worden en door wie. Ook zijn er voor minderjarige verdachten geen speciale procedures of richtlijnen voor de keuze van de verhoorder, de werkwijze van het verhoor, verhoortechnieken of aanpassingen in het verhoor (Rispens & Dekens, 2015).

⁴ Auditieve registratie van verdachtenverhoren is verplicht bij misdrijven die strafbaar zijn gesteld in het Wetboek van Strafrecht, als:

- er een overleden slachtoffer is;
- de strafbedreiging 12 jaar of meer bedraagt;
- de strafbedreiging minder dan 12 jaar bedraagt en er sprake is van evident zwaar lichamelijk letsel;
- het gaat om een zedendelict met een strafbedreiging van 8 jaar of meer of om seksueel misbruik in een afhankelijkheidsrelatie.

Audiovisuele registratie is verplicht bij alle verdachtenverhoren wanneer:

- de verhoorder tijdens de uitvoering van het verhoor wordt ondersteund door een gedragsdeskundige of
- de persoon die wordt verhoord kwetsbaar is én er sprake is van een hierboven genoemd misdrijf (Aanwijzing auditief en audiovisueel registreren van verhoren van aangevers, getuigen en verdachten, 2010).

1.4 Communicatie/uitleg

De basis van elk verhoor is communicatie. Communicatie bestaat niet alleen uit het toepassen van gespreksvaardigheden, ook gedrag en houding spelen een rol (Van Amelsvoort et al., 2015). In de volgende paragrafen worden de houding van verhoorders en de vragen die verhoorders stellen besproken. Deze paragraaf gaat dieper in op de uitleg die verhoorders (dienen te) geven tijdens een verdachtenverhoor.

Rispens en Dekens (2015) stellen dat het in verband met de kwetsbaarheid van minderjarige verdachten van belang is dat zo concreet mogelijk verwoord wordt waar de minderjarige van wordt verdacht. Daarnaast dient de structuur van het verhoor duidelijk te worden aangegeven en de rol van de advocaat te worden uitgelegd indien deze verhoorbijstand verleent (Rispens & Dekens, 2015).

Van Amelsvoort et al. (2015) benoemen in de Handleiding Verhoor de volgende onderwerpen die uitgelegd behoren te worden aan het begin van een verdachtenverhoor: de rol van de verhoorders, de rol van andere aanwezigen (advocaat of vertrouwenspersoon), de reden van het verhoor, de status van de verklaring en het verhoordoel- en proces. Daarnaast noemen Van Amelsvoort et al. (2015) het doornemen van de verklaring als punt dat aan het eind van het verdachtenverhoor uitgelegd dient te worden. Uitleg over de free recall (indien deze gegeven wordt) (Milne, 2004), uitleg over het stellen van vragen (Milne, 2004) en uitleg over de verdere gang van zaken na het verhoor (Griffiths & Milne, 2006) worden ook voor verdachten van belang geacht en zullen ook in dit onderzoek worden onderzocht.

1.5 Houding

Verhoortechnieken worden in de literatuur doorgaans ingedeeld in twee categorieën: de beschuldigende verhoorstijl en de informatie-vergarende verhoorstijl (Meissner, Redlich, Bhatt & Brandon, 2012; Vrij, Mann & Fisher, 2006). Het doel van deze twee verhoorstijlen is verschillend. De beschuldigende verhoorstijl heeft als doel om een bekentenis te verkrijgen. Verhoorders die deze verhoorstijl gebruiken, nemen een houding aan tegenover de verdachte die *contra* is. Verhoorders nemen namelijk een standpunt in over de schuld van de verdachte en proberen de verdachte te beïnvloeden zodat een bekentenis wordt verkregen. Dit vergroot het risico op valse bekentenissen (Verhoeven, 2014).

De informatie-vergarende verhoorstijl heeft als doel om zo veel mogelijk relevante betrouwbare informatie te verkrijgen. Verhoorders die deze verhoorstijl toepassen hebben een *neutrale* houding. De verdachte wordt immers niet beschuldigd van betrokkenheid bij een strafbaar feit, maar krijgt de gelegenheid om in eigen woorden te vertellen wat er is gebeurd (Vrij et al., 2006). Het gebruik van de informatie-vergarende verhoorstijl stimuleert verdachten om te praten, waardoor de politie meer informatie kan krijgen over de gebeurtenis (Fisher, Brennan & McCauley, 2002). Daarnaast kan het de kans op valse bekentenissen verkleinen, omdat verdachten niet worden beschuldigd door de verhoorder (Gudjonsson, 2003). Ook kan deze verhoorstijl gezien worden als een meer ethische verhoorstijl (Williamson, 1993).

Naast een neutrale houding en een houding die contra is, kan de houding van verhoorders ook *pro* verdachte zijn. Verhoorders die *pro* zijn, laten tijdens het verhoor merken dat zij denken dat de verdachte niet schuldig is en/of bagatelliseren wat er is gebeurd. Het is echter van belang dat verhoorders zich tijdens het verdachtenverhoor neutraal opstellen (Van Amelsvoort et al., 2015).

Uit onderzoek van Redlich, Ghetti en Quas (2008) is naar voren gekomen dat personen onder bepaalde omstandigheden minderjarige verdachten als minder geloofwaardig en minder suggestibel zien dan minderjarige slachtoffers van dezelfde leeftijd. Redlich et al. (2008) hebben in de Verenigde Staten onderzoek gedaan naar de percepties van 229 studenten die opgeroepen kunnen worden voor een jury, over vermeende slachtoffers en vermeende verdachten van 7, 11 en 14 jaar oud. De studenten lazen een transcriptie van een verhoor van een politiemedewerker met een vermeend slachtoffer of een vermeende verdachte van een strafbaar feit. Vervolgens beantwoordden ze vragen over de geloofwaardigheid van de minderjarige, de eerlijkheid van de politie en het begrip van de minderjarige met betrekking tot het verhoor. Vrouwelijke participanten vonden verdachten die betrokkenheid bij het strafbare feit ontkenden, significant minder suggestibel dan slachtoffers die betrokkenheid ontkenden en minder suggestibel dan verdachten die bekenden en meteen daarna hun bekentenis introkken. Dit gold niet voor mannelijke participanten. Daarnaast werden slachtoffers die betrokkenheid ontkenden als significant geloofwaardiger gezien dan verdachten die betrokkenheid ontkenden (Redlich et al., 2008). Het is de vraag in hoeverre deze resultaten representatief zijn voor de perceptie die Nederlandse verhoorders van minderjarige verdachten hebben. Allereerst bestond de onderzoeksgroep uit studenten. Daarnaast is het onderzoek in de Verenigde Staten uitgevoerd, waar het verdachtenverhoor van minderjarigen anders wordt uitgevoerd dan in Nederland. Mogelijk komt dit duidelijk naar voren in de transcriptie van het verhoor dat in het onderzoek werd gebruikt en was dit van invloed op de resultaten.

1.6 Suggestibiliteit/soorten vragen

Minderjarigen zijn onder andere kwetsbaar tijdens het verhoor omdat zij meer suggestibel zijn (Gudjonsson, 2003). Suggestibiliteit wordt omschreven als de neiging om informatie die door een ander wordt genoemd, over te nemen, eventueel als eigen herinnering. Het doen van suggesties kan leiden tot een onbetrouwbare verklaring (Rispens & Dekens, 2015).

Redlich en Goodman (2003) hebben onder andere onderzoek gedaan naar suggestibiliteit. Zij hebben een experimentele studie gedaan naar valse bekentenissen van jeugdigen en hiervoor het onderzoeksmodel van Kassin en Kiechel (1996) gebruikt. Kassin en Kiechel (1996) hielden studenten voor dat zij deelnamen aan een computergestuurd experiment om hun reactietijd te onderzoeken en dat zij tijdens dat experiment de computer hadden laten crashen en data hadden verloren. Redlich en Goodman (2003) hebben een soortgelijk experiment uitgevoerd bij deelnemers van drie verschillende leeftijdsgroepen: 12- en 13-jarigen, 15- en 16-jarigen en jongvolwassenen van 18 tot 26 jaar. Aan de helft van de deelnemers in elke groep werd vals bewijs getoond waaruit bleek dat zij verantwoordelijk waren voor het crashen van de computer. Daarnaast werd van elke deelnemer de suggestibiliteit onderzocht. Uit de resultaten bleek dat jongere en meer suggestibele deelnemers vaker ten onrechte bekenden dat zij verantwoordelijk waren voor het crashen van de computer dan oudere en minder

suggestibele deelnemers. Hierbij wordt opgemerkt dat het bekennen van het crashen van een computer iets anders is dan het bekennen van een daadwerkelijk misdrijf (Redlich & Goodman, 2003).

Het stellen van vragen wordt door velen gezien als een van de belangrijkste variabelen tijdens een verhoor om informatie van de verhoorde te verkrijgen. Om onbetrouwbare verklaringen tegen te gaan, dienen verhoorders geschikte vragen te stellen aan de verdachte. Ongeacht de verschillende definities van soorten vragen, zijn wetenschappelijk onderzoekers en politiemedewerkers het erover eens dat open, informatievergarende vragen het meest effectief zijn tijdens het verhoor (Oxburgh, Myklebust & Grant, 2010).

Algemene open vragen zijn vragen die een uitgebreid antwoord uitlokken (Milne & Bull, 1999; Griffiths & Milne, 2006; Milne, Shaw & Bull, 2007; Shepherd, 2007; Van Amelsvoort et al., 2015). De vraag *'Wat is er afgelopen vrijdag gebeurd?'* is bijvoorbeeld een algemene open vraag. Gerichte open vragen nodigen uit tot het geven van een specifiek antwoord (Griffiths & Milne, 2006; Milne, Shaw & Bull, 2007; Shepherd, 2007; Van Amelsvoort et al., 2015). Een gerichte open vraag is volgens Griffiths en Milne (2006) geschikt als deze gesteld wordt om meer informatie te verkrijgen over een onderwerp waar al een verklaring over is gegeven. Een voorbeeld van een gerichte open vraag is de vraag *'Wanneer vroeg hij dat aan jou?'* Gerichte open vragen starten doorgaans met een van de zeven gouden w's: wie, wat waar, waarmee, op welke wijze/hoe, wanneer, waarom (Van Amelsvoort et al., 2015). Gesloten vragen kunnen vaak alleen met 'ja', 'nee' of een zeer kort antwoord beantwoord worden (Van Amelsvoort et al., 2015). Gesloten vragen worden door Griffiths en Milne (2006) als geschikte vragen gezien als ze aan het eind van een onderwerp gesteld worden, nadat open en gerichte open vragen over het onderwerp gesteld zijn of wanneer het juridisch gezien noodzakelijk is om helder te krijgen of iets wel of niet is voorgevallen (bijvoorbeeld de vraag *'Heeft u die handtekening gezet?'*). Ongeschikte gesloten vragen zijn vragen die op het verkeerde moment worden gesteld (Griffiths & Milne, 2006). Sturende vragen zijn niet-productief omdat ze een suggestie voor een antwoord bevatten waar de verhoorde door beïnvloed kan worden (Milne & Bull, 1999; Griffiths & Milne, 2006; Milne, Shaw & Bull, 2007; Shepherd, 2007). De vraag *'Wat kunt u mij over het vuurwapen vertellen?'* is bijvoorbeeld sturend wanneer de verdachte niet eerder over een vuurwapen heeft gesproken. Cocktailvragen bevatten meerdere vragen die in één keer gesteld worden en zijn niet-productief omdat het voor de verhoorde niet duidelijk is op welke vraag hij/zij antwoord dient te geven (Griffiths & Milne, 2006; Van Amelsvoort et al., 2015). Meerkeuzevragen zijn niet-productief doordat ze de verhoorde een beperkt aantal antwoordmogelijkheden geven en per definitie sturend zijn vanwege de antwoordsuggesties die ze bevatten (Griffiths & Milne, 2006; Van Amelsvoort et al., 2015).

Tot slot zijn er verificatievragen. Deze vragen zijn niet bedoeld om informatie te vergaren, maar worden gesteld om na te gaan of de verhoorder goed heeft begrepen wat de verhoorde heeft gezegd (Boon, 2012).

1.7 Ongewenste verhoortechnieken

Naast bepaalde vragen kunnen verhoortechnieken de kwetsbaarheid van minderjarigen versterken. Een minderjarige kan bijvoorbeeld het idee krijgen dat hij geen ruimte krijgt om zijn verhaal te vertellen, als hij te snel en te zwaar geconfronteerd wordt met tactische aanwijzingen. Hierdoor kan hij

minder verklaringsbereid worden. Dit kan ook gebeuren als de confrontatie niet alleen hard op de inhoud, maar ook hard op de relatie is. Het is dus van belang om op een neutrale toon te praten en de minderjarige verdachte te verzoeken zijn kant van het verhaal te vertellen (Rispiens & Dekens, 2015).

Verhoortechnieken die negatief bijdragen aan verdachtenverhoren van minderjarigen worden in dit onderzoek *ongewenste verhoortechnieken* genoemd. Het zijn technieken waarmee verhoorders verdachten proberen te manipuleren door bijvoorbeeld ongeoorloofde druk uit te oefenen. Hierdoor wordt de kans op onbetrouwbare verklaringen en/of valse bekentenissen vergroot (Van Amelsvoort et al., 2015).

Verhoeven (2014) maakt in zijn onderzoek onderscheid tussen manipulerende en confronterende technieken. Manipulerende technieken zijn volgens Verhoeven: confronteren met verklaringen, hypothetische situaties voorleggen, suggestieve vragen stellen, inspelen op geweten, morele rechtvaardigingen aandragen (minimaliseren van het delict) en consequenties van zwijgen benadrukken. Hoewel Verhoeven confronteren met verklaringen als manipulerende techniek ziet, wordt deze techniek in dit onderzoek niet als ongewenst gezien. Wanneer een verdachte op een neutrale manier geconfronteerd wordt met verklaringen (of ander bewijs), is dit namelijk niet ongewenst. Daarnaast wordt het stellen van suggestieve vragen in dit onderzoek niet als ongewenste verhoortechniek beschouwd, maar als soort vraag, namelijk de sturende vraag. De overige manipulerende technieken worden in dit onderzoek wel als ongewenste technieken gezien. Hierbij dient opgemerkt te worden dat in de Handleiding Verhoor (Van Amelsvoort et al., 2015) het voorleggen van hypothetische situaties wordt benoemd als geschikte techniek. Aangezien het voorleggen van hypothetische situaties sturend is en er mee geprobeerd wordt om de verdachte te beïnvloeden, wordt deze techniek in dit onderzoek wel als ongewenste verhoortechniek gezien.

Confronterende technieken zijn volgens Verhoeven (2014): confronteren met (indirect) bewijs; tegenstellingen identificeren; de verdachte onderbreken; ongeduld, frustratie of boosheid uiten en fysiek intimideren. De technieken confronteren met (indirect) bewijs en tegenstellingen identificeren worden in dit onderzoek niet als ongewenste verhoortechnieken gezien, omdat ze allebei op een neutrale manier kunnen worden toegepast. In die gevallen zijn ze niet ongewenst. Het onderbreken van de verdachte wordt wel als ongewenst gezien, maar niet zozeer als techniek om de verdachte te manipuleren. Onderbrekingen worden om deze reden niet meegenomen in dit onderzoek. Fysiek intimideren is niet meegenomen als ongewenste verhoortechniek in dit onderzoek, omdat bij deze techniek ook het non-verbale gedrag van de verhoorder van belang is en dit niet wordt onderzocht. Ongeduld, frustratie of boosheid uiten wordt in dit onderzoek wel gezien als ongewenste verhoortechniek.

Soukara et al. (2009) hebben ook onderzoek gedaan naar verhoortechnieken waarvan een deel overeenkomt met de verhoortechnieken die Verhoeven (2014) heeft onderzocht. Andere technieken die door Soukara et al. (2009) zijn onderzocht en in dit onderzoek als ongewenste verhoortechnieken worden gezien zijn: maximaliseren van het delict, intimideren en drammen.

Tot slot beschouwen Griffiths en Milne (2006) het geven van een mening of statement als een niet-productieve vraag. Aangezien een mening of statement geen vraag is, maar een techniek die

wordt gebruikt om de verhoorde te beïnvloeden, valt het geven van een mening of statement in dit onderzoek onder de ongewenste verhoortechnieken.

1.8 Doelstelling

Het doel van dit onderzoek is om inzicht te krijgen in het interviewgedrag van verhoorders tijdens verdachtenverhoren van minderjarigen binnen de eenheid Noord-Holland, teneinde aanbevelingen te doen voor het optimaliseren van het verhoorproces bij minderjarigen.

Theoretische relevantie

In Nederland is niet eerder onderzoek gedaan naar verdachtenverhoren van minderjarigen. Dit onderzoek maakt inzichtelijk op welke wijze verdachtenverhoren van minderjarigen in de eenheid Noord-Holland worden uitgevoerd. Daarnaast wordt met dit onderzoek aansluiting gezocht bij onderzoeken die in Nederland en in het buitenland zijn uitgevoerd naar interviewgedrag van verhoorders tijdens verdachtenverhoren (Verhoeven, 2014; Clarke & Milne, 2001; Soukara et al., 2009). Het biedt inzicht in eventuele overeenkomsten en/of verschillen met de resultaten uit deze onderzoeken.

Praktische relevantie

Het doel van een verhoor is om zo veel mogelijk relevante betrouwbare informatie te verkrijgen ten behoeve van opsporingsonderzoeken en de vervolging van verdachten. Dit geldt niet alleen voor verhoren van aangevers en getuigen, maar ook voor verdachtenverhoren. Het is van belang dat waarheidsvinding centraal staat tijdens het verhoor en dat ongewenste verhoortechnieken vermeden worden. Dit is niet alleen belangrijk omdat het van invloed is op de informatie die verkregen wordt, maar ook omdat het gebruik van zulke technieken tot gevolg kan hebben dat een verdachtenverhoor door een rechter van het bewijs wordt uitgesloten (Van Amelsvoort et al., 2015). Ook wanneer een verdachte niet op zijn rechten wordt gewezen tijdens het verhoor, kan een rechter besluiten om het verdachtenverhoor uit te sluiten van het bewijs (zie bijvoorbeeld ECLI:NL:RBAMS:2009:BK4115). Dit kan consequenties hebben voor een eventuele veroordeling. Het uitvoeren van een verdachtenverhoor dient dan ook zorgvuldig te gebeuren. Dit geldt in het bijzonder voor verdachtenverhoren van minderjarigen. Door het interviewgedrag van verhoorders tijdens verdachtenverhoren van minderjarigen binnen de eenheid Noord-Holland inzichtelijk te maken, kunnen aanbevelingen worden gedaan voor het optimaliseren van het verhoorproces bij minderjarigen.

1.9 Probleemstelling

De probleemstelling van dit onderzoek luidt: *‘Wat is het interviewgedrag van verhoorders tijdens verdachtenverhoren van minderjarigen in de eenheid Noord-Holland?’*

Om interviewgedrag te meten is er in dit onderzoek voor gekozen om de volgende aspecten te onderzoeken: rechten, uitleg, houding, vragen en ongewenste verhoortechnieken. De eerste vier

aspecten zijn geselecteerd omdat het fundamentele onderdelen zijn van het gedrag van verhoorders, die in elk verdachtenverhoor aan bod (zouden moeten) komen. Voor ongewenste verhoortechnieken geldt dat ze niet zouden moeten voorkomen tijdens verdachtenverhoren. Zij zijn geselecteerd om na te gaan of ze gebruikt worden door verhoorders. Daarnaast zijn het allemaal aspecten die op basis van alleen verbale communicatie onderzocht konden worden, aangezien de analyse, naast enkele audiovisuele registraties, voornamelijk aan de hand van auditieve registraties van verdachtenverhoren werd gedaan. Om de verschillende aspecten te onderzoeken, zijn de volgende deelvragen geformuleerd:

- Op welke rechten worden minderjarige verdachten tijdens het verhoor gewezen?
- Welke uitleg geven verhoorders tijdens het verhoor?
- Welke houding hebben verhoorders ten aanzien van minderjarige verdachten?
- Wat voor soort vragen stellen verhoorders?
- Gebruiken verhoorders ongewenste verhoortechnieken? Zo ja, welke?

1.10 Definities

Hieronder worden de begrippen uit de probleemstelling en de deelvragen toegelicht. In het volgende hoofdstuk wordt uitgelegd hoe de begrippen gemeten worden.

Interviewgedrag

Met interviewgedrag wordt het gedrag dat verhoorders tijdens het verdachtenverhoor vertonen bedoeld. Dit gedrag wordt in dit onderzoek onderverdeeld in de volgende aspecten: interviewvaardigheden, houding van verhoorders en verhoortechnieken. Het wijzen van verdachten op hun rechten, het geven van uitleg en het stellen van vragen vallen onder interviewvaardigheden van verhoorders. Met verhoortechnieken worden in dit onderzoek ongewenste verhoortechnieken bedoeld.

Verdachtenverhoor

In dit onderzoek wordt met verdachtenverhoor het verhoor van een verdachte dat door politieambtenaren wordt uitgevoerd bedoeld. Verhoren bij een rechter-commissaris of rechter worden buiten beschouwing gelaten.

Verdachte

Een verdachte is een persoon die in een politieonderzoek volgens artikel 27 van het Wetboek van Strafvordering is aangemerkt als verdachte.

Minderjarigen

Wanneer in dit onderzoek over minderjarigen wordt gesproken, worden minderjarigen van 12 tot en met 17 jaar bedoeld. Aangezien 12-minners niet strafrechtelijk vervolgd kunnen worden, zijn zij niet meegenomen in dit onderzoek.

Rechten

Met rechten worden de volgende rechten van de verdachte bedoeld (zie ook paragraaf 1.3 *Rechten en richtlijnen voor minderjarige verdachten*):

- Het recht op consultatiebijstand zoals omschreven in artikel 28 van het Wetboek van Strafvordering;
- Het recht op verhoorbijstand van een raadsman of vertrouwenspersoon zoals omschreven in de Aanwijzing rechtsbijstand politieverhoor (2010);⁵
- Het zwijgrecht zoals omschreven in artikel 29 lid 2 van het Wetboek van Strafvordering.

Uitleg

In dit onderzoek wordt met uitleg bedoeld uitleg die verhoorders geven over:

- de rol van de verhoorders (Van Amelsvoort et al., 2015);
- de rol van andere aanwezigen (advocaat of vertrouwenspersoon) (Van Amelsvoort et al., 2015; Rispens & Dekens, 2015);
- de reden van het verhoor (Van Amelsvoort et al., 2015);
- de status van de verklaring (Van Amelsvoort et al., 2015);
- het verhoordoel- en proces (Van Amelsvoort et al., 2015; Rispens & Dekens, 2015);
- de free recall (indien deze gegeven wordt) (Milne, 2004);
- het stellen van vragen (Milne, 2004);
- het doornemen van de verklaring (Van Amelsvoort et al., 2015);
- de verdere gang van zaken na het verhoor (Griffiths & Milne, 2004).

(Zie ook paragraaf 1.4 *Uitleg*).

Verhoorders

Verhoorders zijn ambtenaren van de politie zoals omschreven in artikel 2 onder a van de Politiewet 2012, die met de opsporing van strafbare feiten zijn belast en die het verhoor uitvoeren.

Houding

De houding van verhoorders heeft betrekking op hoe verhoorders zich opstellen richting een verdachte. Dit kan contra, neutraal of pro zijn (zie ook paragraaf 1.5 *Houding*).

Soorten vragen

In dit onderzoek zullen de volgende soorten vragen gescoord worden (zie ook paragraaf 1.6 *Suggestibiliteit/soorten vragen*):

- Algemene open vragen (Milne & Bull, 1999; Griffiths & Milne, 2006; Milne, Shaw & Bull, 2007; Shepherd, 2007; Van Amelsvoort et al., 2015);
- Gerichte open vragen (Griffiths & Milne, 2006; Milne, Shaw & Bull, 2007; Shepherd, 2007; Van Amelsvoort et al., 2015);

⁵ Aangezien de verhoren in dit onderzoek in 2015 plaatsvonden, wordt hier verwezen naar de Aanwijzing rechtsbijstand politieverhoor (2010), die op dat moment gold.

- Gesloten vragen (Van Amelsvoort et al., 2015);
- Sturende vragen (Milne & Bull, 1999; Griffiths & Milne, 2006; Milne, Shaw & Bull, 2007; Shepherd, 2007);
- Cocktailvragen (Griffiths & Milne, 2006; Van Amelsvoort et al, 2015);
- Meerkeuzevragen (Griffiths & Milne, 2006; Van Amelsvoort et al., 2015).;
- Verificatievragen (Boon, 2012).

Ongewenste verhoortechnieken

In dit onderzoek is van onderstaande ongewenste verhoortechnieken nagegaan of ze door verhoorders gebruikt worden tijdens verdachtenverhoren van minderjarigen (zie ook paragraaf 1.7

Ongewenste verhoortechnieken):

- Hypothetische situaties voorleggen (Verhoeven, 2014);
- Inspelen op geweten (Verhoeven, 2014);
- Minimaliseren van het delict (Verhoeven, 2014, Soukara et al., 2009);
- Maximaliseren van het delict (Soukara et al., 2009);
- Consequenties van zwijgen benadrukken (Verhoeven, 2014);
- Beloftes doen (Verhoeven, 2014);
- Ongeduld, frustratie of boosheid uiten (Verhoeven, 2014);
- Intimideren (Soukara et al., 2009);
- Drammen (Soukara et al., 2009);
- Mening/statement geven (Griffiths & Milne, 2006).

2. Methode

De onderzoeksmethode die werd toegepast om de deelvragen en de probleemstelling te beantwoorden is kwantitatief en bestond uit een analyse van verdachtenverhoren van minderjarigen uit de eenheid Noord-Holland die auditief dan wel audiovisueel geregistreerd waren. De analyse werd uitgevoerd met behulp van een codeerschema dat voor dit onderzoek werd ontwikkeld (zie bijlage 1). Het codeerschema kan voor zowel getuigen- als verdachtenverhoren gebruikt worden en zal in paragraaf 2.2 *Analyse verdachtenverhoren* en paragraaf 2.3 *Algemene beschrijving codeerschema* verder besproken worden.

2.1 Selectie verdachtenverhoren

Voor dit onderzoek werden 25 verhoren van minderjarige verdachten uit de eenheid Noord-Holland geanalyseerd. Er werd gekozen om verhoren uit het meest recente afgeronde jaar te onderzoeken ten tijde van de start van het onderzoek. Aangezien het onderzoek in 2016 is gestart, betrof dit het jaar 2015. In dit jaar werden in Noord-Holland 183 verhoren van minderjarige verdachten auditief of audiovisueel geregistreerd.

Een aantal verhoren bleek erg kort te duren, bijvoorbeeld maar 1 of 2 minuten. Hierop werd besloten om een minimumduur van 15 minuten als criterium te hanteren. Er waren 6 verhoren die niet aan dit criterium voldeden. Daarnaast duurden 2 verhoren exact 12 uur. Deze verhoren werden ook uit de selectie gehaald, omdat verondersteld werd dat deze verhoren niet juist geregistreerd waren.

De 175 overgebleven verhoren werden genummerd van 1 t/m 175 en via de optie 'list randomizer' van de website www.random.org gerandomiseerd. Om opgenomen te worden in de selectie dienden de verhoren aan drie criteria te voldoen: iedere verdachte mocht maar één keer voorkomen, iedere primaire verhoorder mocht maar één keer als primaire verhoorder voorkomen⁶ en er mocht geen tolk aanwezig zijn. Indien een verhoor niet aan alle drie de criteria voldeed, werd er uitgeweken naar het eerstvolgende verhoor in de gerandomiseerde reeks dat wel aan deze criteria voldeed. Op deze manier werden er 35 verhoren geselecteerd, waarvan er 25 voor de definitieve selectie werden gebruikt. De overige 10 verhoren werden gebruikt om te oefenen met coderen en als eventuele back-up voor het geval één van de 25 verhoren niet bruikbaar bleek te zijn.

2.2 Analyse verdachtenverhoren

Om de verdachtenverhoren te analyseren werd een codeerschema ontwikkeld dat voor zowel verdachten- als getuigenverhoren kan worden gebruikt. De meeste items van dit codeerschema zijn gebaseerd op de Handleiding Verhoor (Van Amelsvoort et al., 2015) en het codeerschema dat Clarke en Milne (2001) ontwikkelden om het gebruik van het PEACE-model in Engeland en Wales te evalueren. Voor de overige items werden meerdere bronnen gebruikt. Deze zijn terug te vinden in de

⁶ Hoewel het niet zeker was dat verhoorder 1 in de verhoorregistratie de primaire verhoorder was, werd er in dit onderzoek wel voor deze verhoorder gekozen als primaire verhoorder. Hierdoor kon verzekerd worden dat een primaire verhoorder maar één keer in de selectie voorkwam.

appendix van het codeerschema (zie bijlage 2). In de appendix zijn ook definities en instructies van de items opgenomen.

Het codeerschema werd voor ieder verhoor ingevuld aan de hand van de auditieve of audiovisuele registratie van het verhoor⁷ en de letterlijke schriftelijke uitwerking van het verhoor. Er werd gekozen om de verhoren verbatim uit te werken, nadat tijdens het oefenen met het scoren bleek dat het invullen van het codeerschema erdoor vereenvoudigd werd en de interbeoordelaarsbetrouwbaarheid omhoog ging.

2.3 Algemene beschrijving codeerschema

Het codeerschema bestaat uit verschillende items, waarvan in deze paragraaf kort beschreven wordt hoe ze gescoord werden. Voor een uitgebreidere beschrijving wordt verwezen naar de appendix in bijlage 2.

De meeste items werden met J(a) of N(ee) gescoord (in sommige gevallen kon ook 'niet van toepassing' of 'onbekend' worden gescoord). Het item *uitleg rol aanwezige(n)* werd bijvoorbeeld met J, N of niet van toepassing gescoord. Een aantal items werd geturfd. Dit gold bijvoorbeeld voor de ongewenste verhoortechnieken. De overige items hadden meerdere keuzemogelijkheden of konden vrij worden ingevuld. Het *doel van het verhoor* kon bijvoorbeeld vrij worden ingevuld en het item *houding* had meerdere keuzemogelijkheden, te weten: pro, neutraal en contra.

De items zijn in het codeerschema onderverdeeld in verschillende fases (zoals de fase 'openen' en de fase 'sluiten'). Per fase werd een volledigheidsscore gegeven op een 5-punts Likertschaal. De volledigheidsscore werd berekend aan de hand van het aantal gescoorde J's ten opzichte van het totaal aantal mogelijke J's in een bepaalde fase.⁸ De labels van de scores voor volledigheid waren als volgt: 5 = volledig, 4 = voldoende, 3 = beperkt, 2 = zeer beperkt, 1 = geen.⁹

De meeste fases hebben een commentaarveld waar een toelichting kon worden gegeven over scores van (items van) de fase. De toelichting kon bijvoorbeeld worden geïllustreerd met een quote of een opmerking over een bepaald item. Indien in de fase 'sluiten' het item *verklaring doorgenomen* onbekend werd gescoord, werd in het commentaarveld vermeld waarom deze score was toegekend, bijvoorbeeld omdat de opname abrupt stopte. Tot slot is er een algemeen commentaarveld, waar quotes en/of opmerkingen vermeld konden worden die niet betrekking hadden op een specifieke sectie (bijvoorbeeld de opmerking dat het verhoor verstoord werd, doordat er een telefoon afging).

2.4 Begrippen, operationalisering en codering

In deze paragraaf wordt omschreven hoe de verschillende begrippen uit de deelvragen gemeten werden. Voor een uitgebreidere beschrijving wordt verwezen naar de appendix (zie bijlage 2).

⁷ Om te waarborgen dat elk verhoor op dezelfde manier werd gescoord, werd het beeld van de audiovisuele registraties afgeplakt tijdens het scoren.

⁸ Zie de algemene regels van de appendix in bijlage 2 voor een uitgebreidere uitleg over het berekenen van de volledigheidsscore.

⁹ In het codeerschema zijn ook helderheidsscores opgenomen. In de loop naar het onderzoek bleek de overeenstemming tussen de twee beoordelaars op deze scores niet significant te zijn ($\kappa = -0.167$; $p = .366$). De coëfficiënt κ was daarnaast dermate laag dat besloten werd om deze scores niet mee te nemen in deze studie.

2.4.1 Rechten van de verdachten

Met rechten worden het recht op consultatiebijstand, het recht op verhoorbijstand en het zwijgrecht bedoeld. In het codeerschema werd genoteerd of de minderjarige verdachte consultatiebijstand en/of verhoorbijstand had gehad. Indien de verdachte verhoorbijstand had gehad, werd ook genoteerd wie de verdachte bijstond tijdens het verhoor. Vervolgens werd aangegeven of de verdachte die geen consultatiebijstand en/of verhoorbijstand had gehad, werd gewezen op deze rechten. Aangezien de verdachtenverhoren in 2015 plaatsvonden, werd rekening gehouden met de Aanwijzing rechtsbijstand politieverhoor (2010) die op dat moment gold.¹⁰

Met betrekking tot het zwijgrecht werd gescoord of de verdachte op dit recht was gewezen en of aan de verdachte was uitgelegd wat het zwijgrecht inhoudt. Ook werd nagegaan of de verdachte gebruik had gemaakt van het zwijgrecht en zo ja of de verhoorders dit elke keer respecteerden.

2.4.2 Uitleg

In dit onderzoek werd onder uitleg verstaan uitleg die aan het begin van het verhoor wordt gegeven tijdens de introductie, uitleg over het verhoordoel en –proces, uitleg over de free recall, uitleg over het stellen van vragen en uitleg over het doornemen van de verklaring en het afsluiten van het verhoor. Allereerst werd gescoord of uitleg werd gegeven over de *rol van de verhoorders*, de *rol van overige aanwezige(n)*, de *reden van het verhoor* en de *status van de verklaring*. Ingeval er een overige aanwezige was, was het enkel benoemen van deze aanwezige niet voldoende voor een J, wanneer er geen uitleg werd gegeven over de *rol* van deze aanwezige. De *reden van het verhoor* kon bijvoorbeeld de reden van aanhouding zijn of de reden van een vervolghoer. Enkel de mededeling dat verhoorders nog wat vragen hadden, was niet voldoende voor een J, omdat de redenen van die vragen niet was uitgelegd. Uitleg over de *status van de verklaring* hield in dat uitgelegd werd wat er met de verklaring gebeurde, namelijk dat de verklaring in een proces-verbaal werd verwerkt (een officieel verslag) en werd toegevoegd aan het dossier.

In het codeerschema werd vervolgens genoteerd of verhoorders uitleg gaven over het *doel van het verhoor*, de *structuur van het verhoor*, het *onderscheid tussen het persoonsgerichte en zaakgerichte verhoor* en het *maken van notities*. De verhoorder kon het *doel van het verhoor* uitleggen door bijvoorbeeld uit te leggen dat de verdachte de gelegenheid kreeg om te vertellen wat er was gebeurd of door aan te geven dat het doel van het verhoor waarheidsvinding was. De mededeling dat er nog wat aanvullende vragen waren zonder hiervoor een reden te geven, was niet voldoende voor een J.

Met betrekking tot de free recall werd gescoord of verhoorders de instructies die bij de free recall horen uitlegden, te weten: '*vertel alles wat je weet*', '*ook dingen die je je maar gedeeltelijk kunt herinneren*', '*of waarvan jij denkt dat ze niet belangrijk zijn*', '*de volgorde maakt niet uit*' en '*beschrijf alles zo gedetailleerd mogelijk*'.

¹⁰ In 2015 konden aangehouden minderjarige verdachten afstand doen van het recht op consultatiebijstand van een advocaat in zaken waar geen voorlopige hechtenis voor was toegelaten en zelf beslissen of ze verhoorbijstand wilden en van wie: een advocaat of een vertrouwenspersoon (Aanwijzing rechtsbijstand politieverhoor, 2010). Per 1 maart 2017 is dit gewijzigd (zie paragraaf 1.3 *Rechten en richtlijnen voor minderjarige verdachten*).

Verder werd genoteerd of verhoorders uitleg gaven over het *doel van het stellen van vragen* en over de instructies dat de verdachte het moest aangegeven als hij het antwoord op een vraag *niet wist* en als hij een vraag *niet begreep*.

Ten aanzien van het *doornemen van de verklaring* werd nagegaan of verhoorders uitlegden dat de verdachte het direct moest aangeven als er iets verkeerd in het proces-verbaal stond en of verhoorders uitlegden dat de verdachte de verhoorder direct moest aanvullen als er iets ontbrak in het proces-verbaal.

Aan het eind van elk verhoor werd gescoord of verhoorders de *verdere gang van zaken* uitlegden en of ze *nagingen of de verdachte nog vragen had*. Indien over in ieder geval één volgende stap in het proces uitleg werd gegeven (zoals: de voorgeleiding, een volgend verhoor of overleg met de officier van justitie), werd uitleg over de *verdere gang van zaken* J gescoord.

Voor alle items waarin een verhoorder uitleg gaf, gold dat alleen een J werd gescoord indien de uitleg in de betreffende fase van het verhoor werd gegeven, voorafgaand aan de taak van de verdachte. Indien een verhoorder bijvoorbeeld ná een aantal vragen te hebben gesteld, uitlegde dat de verdachte het moest aangeven als hij het antwoord op een vraag niet wist, werd het item *niet weten* gescoord als N.

2.4.3 Houding

Ten aanzien van de houding van verhoorders werd genoteerd of deze pro, neutraal of contra was. Hier kon alleen neutraal worden gescoord als de verhoorder gedurende het gehele verhoor neutraal was gebleven. Indien een verhoorder niet neutraal was gebleven, werd dit toegelicht in het commentaarveld met in ieder geval één voorbeeld waaruit bleek dat de verhoorder pro of contra verdachte was.

2.4.4 Vragen

Er is in dit onderzoek onderscheid gemaakt tussen zeven verschillende soorten vragen:

- Algemene open vragen;
- Gerichte open vragen;
- Gesloten vragen;
- Sturende vragen;
- Cocktailvragen;
- Meerkeuzevragen;
- Verificatievragen.

Alleen de zaakgerichte vragen werden gescoord. Van elke zaakgerichte vraag werd op de transcriptie van het verhoor aangegeven wat voor soort vraag het was. Aan elke vraag kon maar één label worden toegekend. Indien meerdere labels van toepassing waren, werd het label dat het minst passende gedrag weergaf in die situatie toegekend. Wanneer een verhoorder bijvoorbeeld een gerichte open vraag stelde die sturend was, werd de vraag als sturend gescoord. Ook wanneer een

van de vragen van een cocktailvraag sturend was, werd de vraag als sturend gescoord. Een meerkeuzevraag is per definitie sturend en werd als meerkeuzevraag gescoord.

Een vraag als *'Kunt u mij vertellen wat er afgelopen vrijdag is gebeurd?'* is feitelijk gesloten, maar werd in dit onderzoek als algemene open vraag gescoord. Het nodigt de verdachte namelijk uit om te vertellen wat er is gebeurd. Ook een vraag als *'Weet je welke kleur het was?'* is feitelijk gesloten, maar werd gescoord als een gerichte open vraag, omdat het gericht is op, in dit geval, de kleur.

Indien in één vraag meerdere keren werd gestuurd, werd één keer sturend gescoord. Een opmerking kon ook als sturend worden gescoord. Er hoefde dus niet altijd sprake te zijn van een vraag. Bij twijfel over de sturing van de vraag, werd de vraag niet als sturend gescoord. Dit was bijvoorbeeld het geval wanneer door de verhoorder werd verwezen naar informatie die ogenschijnlijk gegeven was in een eerder contactmoment (bijvoorbeeld op de plaats delict of tijdens een eerder verhoor). Aangezien in dit onderzoek geen dossieranalyse werd uitgevoerd, kon dit niet gecontroleerd worden. Om deze reden kreeg de verhoorder in een dergelijk geval het voordeel van de twijfel.

Een vraag waarin twee antwoordmogelijkheden gegeven werden, waarvan er één heel breed was, werd niet als een meerkeuzevraag gescoord, maar als een sturende vraag (voorbeeld: *'En zijn ze op dat moment als ze die auto's bekijken bij elkaar of is dat anders?'*). Ook een vraag met meerdere antwoordmogelijkheden die in negatieve zin werd gesteld, werd gescoord als sturende vraag en niet als meerkeuzevraag. De vraag: *'Dus we praten niet over kleuren als geel, groen of rood?'* is hier een voorbeeld van.

Een verificatievraag werd alleen gescoord als uit de audio duidelijk bleek dat de verhoorder iets wilde verifiëren, bijvoorbeeld door een vragende toon of door een vraag te beginnen met: *'Als ik het goed begrijp...'* Wanneer de verhoorder een samenvatting gaf, werd dit ook gescoord als verificatievraag, aangezien een samenvatting ook bedoeld is om te verifiëren of de verhoorder het goed begrepen heeft. Een parafrase werd niet gescoord als verificatievraag, omdat een parafrase wordt gebruikt om te stimuleren om door te vertellen en niet om te verifiëren.

De gerichte open vragen en de gesloten vragen werden niet verdeeld in geschikte en ongeschikte vragen. Hier is voor gekozen omdat de wenselijkheid van het gebruik van deze vragen afhangt van factoren die niet allemaal meegenomen konden worden in dit onderzoek (zoals kennis van het dossier en het tactische plan). Van de gescoorde gerichte open vragen en gesloten vragen kan dan ook niet zonder meer gezegd worden of dit geschikte of ongeschikte vragen zijn.

2.4.5 Ongewenste verhoortechnieken

In dit onderzoek werden de volgende ongewenste verhoortechnieken gescoord:

- Hypothetische situaties voorleggen;
- Inspelen op geweten;
- Minimaliseren van het delict;
- Maximaliseren van het delict
- Consequenties van zwijgen benadrukken;
- Beloftes doen;
- Ongeduld, frustratie of boosheid uiten;

- Intimideren;
- Drammen;
- Mening/statement geven.

Gedurende het gehele verhoor werden ongewenste verhoortechnieken gescoord. Op de transcriptie van het verhoor werd aangegeven wanneer de verhoorder welke ongewenste verhoortechniek gebruikte. Indien in één passage meerdere scenario's werden voorgelegd, werd ieder scenario apart gescoord. Daarnaast is een scenario per definitie sturend. Bij het voorleggen van een scenario werd daarom niet gescoord voor een sturende vraag. Opmerkingen over consequenties van zwijgen benadrukken of 'niet de waarheid vertellen' of 'liegen' werden onderscheiden van feitelijke uitleg aan de verdachte over de juridische positie. Indien de verhoorder drie of meer keer dezelfde vraag stelde, werd een score voor drammen gegeven. Er kon echter al gescoord worden voor drammen wanneer de verhoorder twee keer dezelfde vraag stelde, indien de verdachte bijvoorbeeld duidelijk aangaf iets niet te weten en hier toch weer naar gevraagd werd. Er werd niet gescoord voor drammen wanneer de verhoorder verder doorvroeg en de verdachte weer bij het onderwerp bracht. Ook een vraag herhalen omdat deze niet werd verstaan of begrepen door de verdachte, viel niet onder drammen.

Wanneer verhoorders in een zin of een passage meerdere ongewenste verhoortechnieken gebruikten, werd elke verhoortechniek apart gescoord. In de volgende passage werden bijvoorbeeld de ongewenste verhoortechnieken consequenties van zwijgen benadrukken en het geven van een mening gescoord: *'Ik denk niet dat ze deze proceshouding, het blijven zwijgen, dat de rechter dat zal waarderen (consequentie van zwijgen benadrukken). Ik denk dat het alleen maar in jouw nadeel werkt (mening).'*

3. Resultaten

In dit hoofdstuk worden allereerst enkele gegevens over de verdachten, de strafbare feiten en de verhoorders beschreven. Vervolgens worden de interbeoordelaarsbetrouwbaarheid en de resultaten per onderzoeksvraag weergegeven. Tot slot worden enkele overige bevindingen benoemd.

3.1 Verdachten

De 25 minderjarige verdachten waren allemaal jongens. De leeftijd van de verdachten ten tijde van het verhoor varieerde van 13 tot en met 17 jaar. De 16- en 17-jarigen vormden verreweg de grootste groep.

Tabel 1: Leeftijd verdachten

Leeftijd (in jaren)	Frequentie
13	1
14	2
15	6
16	8
17	8

De strafbare feiten waar de verdachten van werden verdacht waren:

- Brandstichting (6 verdachten);
- Verkrachting (2 verdachten);
- Aanranding (1 verdachte);
- Poging doodslag (1 verdachte);
- Diefstal met geweld (13 verdachten);
- Afpersing (2 verdachten).

Zestien verdachten ontkenden de strafbare feiten waar zij van werden verdacht, drie verdachten legden een gedeeltelijke bekentenis af en drie verdachten een uitgebreide bekentenis. Daarnaast beriepen drie verdachten zich op het merendeel van de zaakgerichte vragen op hun zwijgrecht.

3.2 Verhoorders

Vier van de verhoren werden door één verhoorder uitgevoerd. Hiervan werden er drie door een man en een door een vrouw gedaan. Van de overige verhoren werden er twaalf door twee mannen uitgevoerd, drie door twee vrouwen en zes door een man en een vrouw.

3.3 Interbeoordelaarsbetrouwbaarheid

Om de interbeoordelaarsbetrouwbaarheid te kunnen meten, werd twintig procent van de verhoren door twee beoordelaars gescoord. De twee beoordelaars hebben deze verhoren onafhankelijk van elkaar gescoord. Een Cohen's kappa (κ) werd gebruikt als maat voor interbeoordelaarsbetrouwbaarheid, waarbij de coëfficiënt κ doorgaans wordt geïnterpreteerd als:

< 0	onder kansniveau
0.01 - 0.20	geringe overeenstemming
0.21 - 0.40	matige overeenstemming
0.41 - 0.60	redelijke overeenstemming
0.61 - 0.80	goede overeenstemming
0.81 - 1.00	bijna perfecte overeenstemming

Er was een goede overeenstemming tussen de twee beoordelaars op vraagtypen ($\kappa = .747$; $p < 0.001$), een redelijke overeenstemming op ongewenste verhoortechnieken ($\kappa = .533$; $p < 0.001$), een bijna perfecte overeenstemming op ja/nee-schalen ($\kappa = .920$; $p < 0.001$) en een redelijke overeenstemming op Likertschalen ($\kappa = .442$; $p < 0.001$).

3.4 Rechten van de verdachten

De eerste deelvraag van dit onderzoek luidt: *Op welke rechten worden minderjarige verdachten tijdens het verhoor gewezen?*

Consultatiebijstand

Zestien verdachten hadden consultatiebijstand gehad, vier verdachten niet. Bij vijf verdachten was de check op consultatiebijstand niet van toepassing, omdat het een vervolgvverhoor betrof en de consultatiebijstand check voor het eerste verhoor gedaan hoort te zijn (Van Amelsvoort et al., 2015).

Drie van de vier verdachten die geen consultatiebijstand hadden gehad, waren niet-aangehouden verdachten en werden wel door de verhoorder(s) gewezen op dit recht. Eén verdachte werd niet gewezen op dit recht. Dit was een verdachte van 15 jaar die eigenlijk geen afstand kon doen van zijn recht op consultatiebijstand. Deze verdachte had wel consultatiebijstand gehad voor een ander strafbaar feit, maar werd niet gewezen op het recht op consultatiebijstand voor het nieuwe strafbare feit waar hij voor aangehouden was.

Verhoorbijstand

Tweëntwintig verdachten hadden verhoorbijstand. Zestien verdachten werden tijdens het verhoor bijgestaan door een advocaat, vijf verdachten door een van hun ouders en één verdachte door een medewerker van de zorginstelling waar de verdachte op dat moment woonde. De drie verdachten die geen verhoorbijstand hadden, werden niet gevraagd of zij afstand hadden gedaan van het recht op verhoorbijstand door een advocaat of vertrouwenspersoon.

Zwijgrecht

De verhoorders wezen vierentwintig verdachten op hun recht om te zwijgen, één verdachte werd hier niet op gewezen. Aan twaalf verdachten werd uitgelegd wat het zwijgrecht inhoudt.

Veertien verdachten beriepen zich op geen enkel moment tijdens het verhoor op hun zwijgrecht. Elf verdachten maakten minstens een keer gebruik van hun recht om te zwijgen. Verhoorders respecteerden bij vier verdachten het hele verhoor het zwijgrecht. Bij zeven verdachten werd in ieder geval één keer het zwijgrecht niet gerespecteerd. In één verhoor zei een verhoorder bijvoorbeeld:

'Ik zeg en voor het slachtoffer, wat vind je daar dan van, want jij vindt het niet nodig om openheid van zaken te geven, want je weet meer, maar je beroept je op je zwijgrecht. Nou dat is een recht wat je hebt. Maar goed er is ook nog een slachtoffer die daar last van heeft.'

3.5 Uitleg

De tweede deelvraag van dit onderzoek is: *Welke uitleg geven verhoorders tijdens het verhoor?*

Uitleg tijdens de introductie

In elk verhoor werd de introductie uitgevoerd. In geen enkel verhoor werd een volledige introductie gegeven. De volledigheidsscore was in elf verhoren een 4 (voldoende), in twaalf verhoren een 3 (beperkt) en in twee verhoren een 2 (zeer beperkt).

In tabel 2 is te zien welke uitleg verhoorders gaven tijdens de introductie. In acht verhoren was uitleg over de rol van de verhoorders niet van toepassing, omdat er maar één verhoorder was of omdat het om een vervolghoer ging met dezelfde verhoorders. Uitleg over de rol van de overige aanwezige(n) was in drie verhoren niet van toepassing, omdat er naast de verdachte en de verhoorder(s) geen andere aanwezigen waren.

Tabel 2: Uitleg tijdens de introductie

	Ja	Nee	N.v.t.
Rol verhoorders	5	12	8
Rol aanwezige(n)	3	19	3
Reden verhoor	21	4	0
Status verklaring	0	25	0

Uitleg over het verhoordoel en –proces

Verhoorders gaven in vijftien verhoren uitleg over het verhoordoel en/of het verhoorproces, in tien verhoren bleef deze uitleg achterwege. De score op volledigheid was in één verhoor een 4 (voldoende), in vier verhoren een 3 (beperkt) en in tien verhoren een 2 (zeer beperkt).

In tabel 3 is weergegeven welke uitleg verhoorders gaven. De verhoren waarin geen uitleg werd gegeven (in dit geval tien), staan niet vermeld in de tabel (dit geldt ook voor de tabellen 4, 5 en 6). Het doel van het verhoor werd in vier verhoren uitgelegd. In drie verhoren werd toegelicht dat het doel van

het verhoor waarheidsvinding was. In één verhoor werd uitgelegd dat de verdachte de gelegenheid kreeg om te vertellen wat er was gebeurd.

Tabel 3: Uitleg over het verhoordoel en -proces

	Ja	Nee	N.v.t.
Doel	4	11	0
Structuur: eerst uitgebreid verslag	0	13	2
Structuur: daarna doorvragen	0	13	2
Persoonsgericht/zaakgericht	8	2	5
Notities maken	7	8	0
Gaat na of er vragen zijn	7	8	0

In twee verhoren was uitleg over de structuur van het verhoor niet van toepassing, omdat in die verhoren alleen vragen naar aanleiding van onderzoeksgegevens werden gesteld. In vijf verhoren was uitleg over het onderscheid tussen het persoonsgerichte en het zaakgerichte gedeelte van het verhoor niet van toepassing, omdat deze verhoren enkel zaakgericht waren.

Uitleg over de free recall

Verhoorders voerden in dertien verhoren de free recall uit. In zeven verhoren was de free recall niet van toepassing, omdat het een vervolghoer betrof of omdat er nog geen vragen waren gesteld over de gebeurtenis.¹¹ In vijf verhoren was de free recall wel van toepassing, omdat het verhoren waren waarin voor het eerst vragen over de gebeurtenis werden gesteld, maar voerden verhoorders hem niet uit. In geen enkel verhoor gaven verhoorders uitleg over de free recall.

Uitleg over het stellen van vragen

In acht verhoren gaven verhoorders uitleg over het stellen van vragen, in zeventien verhoren werd dit niet gedaan. De volledigheidsscore was in één verhoor een 5 (volledig), in één verhoor een 3 (beperkt) en in zes verhoren een 2 (zeer beperkt).

In tabel 4 is te zien welke uitleg werd gegeven over het stellen van vragen. Uitleg over het doel van het stellen van vragen was in twee verhoren niet van toepassing, omdat het verhoren waren waarin alleen onderzoeksgegevens werden voorgelegd en het doel tijdens de uitleg over het verhoordoel en -proces was toegelicht.

Tabel 4: Uitleg over het stellen van vragen

	Ja	Nee	N.v.t.
Doel	0	6	2
Instructie 'niet weten'	1	7	0
Instructie 'niet snappen'	8	0	0

¹¹ In de verhoren waarin nog geen vragen over de gebeurtenis waren gesteld, waren wel andere zaakgerichte vragen gesteld, bijvoorbeeld vragen om informatie te vergaren voor een latere confrontatie.

Uitleg over het doornemen van de verklaring

De verklaring werd in drieëntwintig verhoren hoorbaar doorgenomen en in één verhoor niet. Bij één verhoor was het onbekend of de verklaring werd doorgenomen, omdat de verhoorder, de verdachte en de advocaat naar een andere ruimte gingen, omdat het de verhoorder niet lukte om het verhoor uit te printen.

In elf verhoren werd uitleg gegeven over het doornemen van de verklaring, in twaalf gevallen niet. Zoals in tabel 5 is te zien, was de score op volledigheid in één verhoor een 5 (volledig) en in tien verhoren een 3 (beperkt).

Tabel 5: Uitleg over het doornemen van de verklaring

	Ja	Nee
Juistheid proces-verbaal	11	0
Volledigheid proces-verbaal	1	10

Uitleg aan het eind van het verhoor

In twaalf verhoren werd uitleg gegeven aan het eind van het verhoor, in tien verhoren niet. In drie verhoren was het onbekend of deze uitleg werd gegeven. In één verhoor werd onbekend gescoord, omdat de verhoorder, de verdachte en de advocaat de ruimte verlieten, omdat het de verhoorder niet lukte om te printen. In een ander verhoor werd onbekend gescoord omdat de opname abrupt stopte en in één verhoor werd onbekend gescoord omdat de opname stopte terwijl de verdachte en de advocaat nog bezig waren om het proces-verbaal door te nemen.

De volledigheidsscore voor de uitleg aan het eind van het verhoor was in één verhoor een 5 (volledig) en in elf verhoren een 3 (beperkt). Tabel 6 laat zien welke uitleg verhoorders gaven aan het eind van het verhoor. In één verhoor was het onbekend of de verdere gang van zaken was uitgelegd, omdat de opname abrupt stopte.

Tabel 6: Uitleg aan het eind van het verhoor

	Ja	Nee	Onbekend
Verdere gang van zaken	11	0	1
Gaat na of er vragen zijn	1	11	0

3.6 Houding

Een van de deelvragen van dit onderzoek luidt: *Welke houding hebben verhoorders ten aanzien van minderjarige verdachten?* De houding die verhoorders kunnen aannemen tegenover een verdachte kan neutraal, pro of contra zijn.

Verhoorders bleven in dertien verhoren gedurende het hele verhoor neutraal. In negen verhoren lieten verhoorders minstens één keer blijken dat ze dachten dat de verdachte schuldig was en/of dat ze de verdachte niet geloofden. De voorbeelden op de volgende bladzijde komen uit vier verschillende verhoren:

'De informatie die ik heb vanuit het onderzoek geloof ik niet dat jij er niets mee te maken hebt.'

'Nou, dat is niet heel erg geloofwaardig.'

'Je praat de waarheid niet.'

'Naja sterker nog, ik vind het ongeloofwaardig wat je nu zegt.'

In drie verhoren maakten verhoorders duidelijk dat ze dachten dat de verdachte niet schuldig was:

'Kijk en zoals je het vertelt en de oprechtheid waarbij je het zegt: 'Ja, maar we hebben die nacht voor de rest echt nergens ingebroken ofzo.' Nou, dan moet ik zeggen, hoe je het vertelt... ja, heb ik er wel een goed gevoel bij.'

'Ik ga ervan uit dat je niet liegt en dat je 't echt niet wist.'

'Daarom zitten we hier ook en niet omdat eh wij denken dat je daar geweest bent, maar wel omdat je naam genoemd wordt, moeten wij samen met jou dit, die dingen moeten we doornemen. ... Zodat jij ook de kans krijgt om te zeggen: 'Nee, ik ben er helemaal niet geweest.'"

3.7 Vragen

Een van de deelvragen van dit onderzoek is: *Welke vragen stellen verhoorders?* In tabel 7 is het gemiddeld aantal vragen per verhoor per type vraag weergegeven.

Tabel 7: Soorten vragen

	Min.	Max.	Gem.	SD
Algemene open vragen	0	6	2,0	1,4
Gerichte open vragen	5	230	60,9	57,3
Gesloten vragen	2	76	17,4	14,8
Sturende vragen	1	107	25,2	25,8
Cocktailvragen	0	11	2,9	2,9
Meerkeuzevragen	0	13	2,7	3,3
Verificatievragen	0	114	24,8	31,1
Totaal aantal vragen	11	551	135,8	122,0

Verhoorders stelden gemiddeld 135,8 zaakgerichte vragen per verhoor. Een verhoor duurde gemiddeld 1 uur en 42 minuten (exclusief pauzes en inclusief persoonsgerichte vragen). Dit betekent dat er gemiddeld 79,5 zaakgerichte vragen per uur werden gesteld door verhoorders.¹²

In vijftien verhoren stelden verhoorders alle soorten vragen. In twee verhoren werden geen algemene open vragen gesteld, in vijf verhoren geen cocktailvragen, in vijf verhoren geen meerkeuzevragen en in drie verhoren geen verificatievragen.

3.8 Ongewenste verhoortechnieken

De laatste deelvraag van dit onderzoek luidt: *Welke ongewenste verhoortechnieken gebruiken verhoorders?*

Het geven van een mening of statement werd het vaakst toegepast door verhoorders (gemiddeld 21,5 keer per verhoor) en kwam in elk verhoor minstens één keer voor. Verhoorders legden in iets meer dan de helft van de verhoren een hypothetische situatie voor (gemiddeld 1,8 keer per verhoor). De overige ongewenste verhoortechnieken die in dit onderzoek werden gescoord, kwamen minder vaak voor en werden in een klein gedeelte van de verhoren toegepast door de verhoorders (zie tabel 8).

Tabel 8: Frequentie ongewenste verhoortechnieken en aantal verhoren waarin ze werden gebruikt

Ongewenste verhoortechniek	Frequentie	Aantal verhoren waarin de ongewenste verhoortechniek werd gebruikt
Hypothetische situaties voorleggen	46	14
Inspelen op geweten	6	2
Minimaliseren van het delict	3	1
Maximaliseren van het delict	2	2
Consequenties van zwijgen benadrukken	13	5
Beloftes doen	7	4
Ongeduld, frustratie of boosheid uiten	5	3
Intimideren	22	6
Drammen	24	5
Mening/statement geven	538	25

In tabel 9 is te zien dat in dertien verhoren minder dan elf keer ongewenste verhoortechnieken werden gebruikt. In de overige twaalf verhoren liep het aantal toegepaste ongewenste verhoortechnieken steeds verder op met als uitschieter een verhoor waarin verhoorders 148 ongewenste verhoortechnieken gebruikten.

¹² Aangezien er geen duidelijke scheidslijn tussen het persoonsgerichte en het zaakgerichte verhoor zat, kon niet worden vastgesteld welk gedeelte van elk verhoor zaakgericht was. Hierdoor is het aantal zaakgerichte vragen per uur een onderschatting van het aantal zaakgerichte vragen per uur zaakgericht gedeelte.

Tabel 9: Totaal aantal ongewenste verhoortechnieken per verhoor

Aantal ongewenste verhoortechnieken	Aantal verhoren
1 - 10	13
11 - 20	3
21 - 30	2
41 - 50	2
51 - 60	2
61 - 70	1
71 - 80	1
141 - 150	1

In tien verhoren, die gemiddeld 1 uur en 28 minuten duurden, gebruikten verhoorders alleen de ongewenste verhoortechniek mening/statement geven (zie tabel 10). Het aantal keer dat deze ongewenste verhoortechniek in deze tien verhoren werd gebruikt, varieerde van 1 tot en met 9 keer per verhoor.

Verhoorders gebruikten in vijf verhoren twee verschillende ongewenste verhoortechnieken. In alle vijf de verhoren, die gemiddeld 1 uur en 43 minuten duurden, ging het om het voorleggen van hypothetische situaties (variërend van 1 tot en met 5 keer per verhoor) en het geven van een mening of een statement (variërend van 1 tot en met 44 keer per verhoor).

Tabel 10: Aantal verschillende ongewenste verhoortechnieken per verhoor

Aantal verschillende ongewenste verhoortechnieken	Aantal verhoren
1	10
2	5
3	5
5	2
6	1
8	2

In vijf andere verhoren, die gemiddeld 1 uur en 56 minuten duurden, pasten verhoorders drie verschillende ongewenste verhoortechnieken toe. Het ging hierbij om combinaties van de volgende ongewenste verhoortechnieken: voorleggen van hypothetische situaties (variërend van 3 tot en met 10 keer per verhoor), consequenties van zwijgen benadrukken (3 keer tijdens één verhoor), beloftes doen (1 keer tijdens één verhoor), intimideren (variërend van 1 tot en met 7 keer per verhoor), drammen (2 keer tijdens één verhoor) en mening/statement geven (variërend van 2 tot en met 43 keer per verhoor).

Verhoorders gebruikten in twee verhoren vijf verschillende ongewenste verhoortechnieken. Het ene verhoor duurde 1 uur en 31 minuten, het andere verhoor duurde 50 minuten. In beide verhoren werden hypothetische situaties voorgelegd (3 en 4 keer), werd de verdachte door de verhoorders geïntimideerd (1 en 4 keer) en werden meningen/statements gegeven (34 en 45 keer). In het ene verhoor werden daarnaast nog consequenties van zwijgen benadrukt (2 keer) en beloftes gedaan (4 keer). In het andere verhoor speelden verhoorders in op het geweten van de verdachte (4 keer) en dramden ze (2 keer).

In één verhoor, dat 70 minuten duurde, werden zes verschillende verhoortechnieken gebruikt, te weten hypothetische situaties voorleggen (3 keer), minimaliseren van het delict (3 keer), consequenties van zwijgen benadrukken (5 keer), ongeduld, frustratie of boosheid uiten (1 keer), drammen (8 keer) en mening/statement geven (54 keer).

Tot slot werden in twee verhoren acht verschillende ongewenste verhoortechnieken gebruikt. Een van de verhoren duurde 4 uur en 57 minuten, het andere verhoor duurde 1 uur en 22 minuten. In beide verhoren was sprake van het voorleggen van hypothetische situaties (1 en 2 keer), maximaliseren van het delict (in beide verhoren 1 keer), consequenties van zwijgen benadrukken (1 en 2 keer), beloftes doen (in beide verhoren 1 keer), ongeduld, frustratie of boosheid uiten (in beide verhoren 2 keer), drammen (5 en 7 keer) en het geven van meningen/statements (51 en 126 keer). In het ene verhoor speelden verhoorders daarnaast in op het geweten van de verdachte (2 keer). In het andere verhoor werd de verdachte door de verhoorders geïntimideerd (7 keer).

3.9 Overige resultaten

In deze paragraaf worden overige resultaten besproken, die geen antwoord gaven op een van de deelvragen. Het gaat om resultaten met betrekking tot verstoringen tijdens het verhoor. Van tevoren werd er geen rekening mee gehouden dat verhoren vaak verstoord zouden worden, waardoor verstoringen niet apart in het codeerschema werden opgenomen. Tijdens het scoren viel echter op dat er af en toe een telefoon afging of op de deur werd geklopt, wat werd genoteerd in het algemeen commentaarveld van het codeerschema.

In veertien verhoren werd het verhoor één of meerdere keren verstoord door het afgaan van een telefoon, geklop op de deur en/of iemand die de verhoorkamer binnenkwam. In totaal ging er 18 keer een telefoon af, waarvan er 8 keer niet werd opgenomen en 10 keer wel. Er werd 6 keer door een verhoorder opgenomen, 2 keer door een vader en 2 keer door een advocaat. Daarnaast gingen verhoorders 5 keer in gesprek met iemand nadat er op de deur was geklopt of nadat de deur open werd gedaan, kwam er 3 keer een hulpofficier van justitie binnen (2 keer om de verdachte in verzekering te stellen en 1 keer om een afschrift van de inverzekeringstelling te geven) en kwam er 1 keer iemand binnen om DNA van de verdachte af te nemen.

In alle verhoren werd meegetypt door een van de verhoorders. Dit had tot gevolg dat verhoorders en verdachten op sommige momenten slecht waren te verstaan. Daarnaast zorgde het meetypen ervoor dat verhoren af en toe werden opgehouden. Verhoorders onderbraken in een aantal verhoren de verdachte één of meerdere keren omdat de verhoorder het meetypen niet kon bijhouden. In veel verhoren was meerdere keren alleen getypt te horen. Dit duurde soms een paar minuten.

4. Conclusies

De resultaten van dit onderzoek hebben tot vijf conclusies geleid. Met deze conclusies wordt antwoord gegeven op de vijf deelvragen die zijn geformuleerd aan de hand van de probleemstelling.

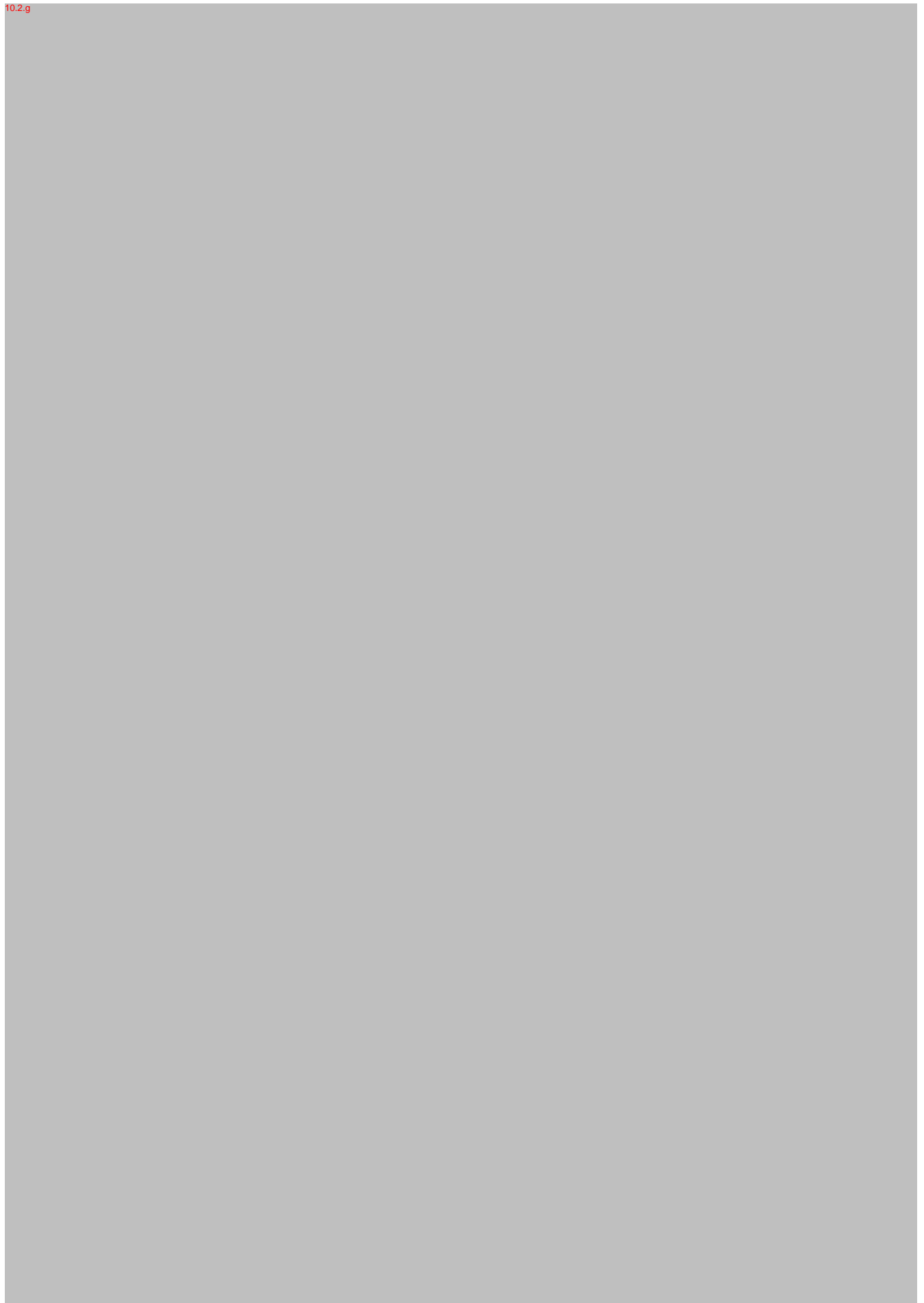
10.2.g

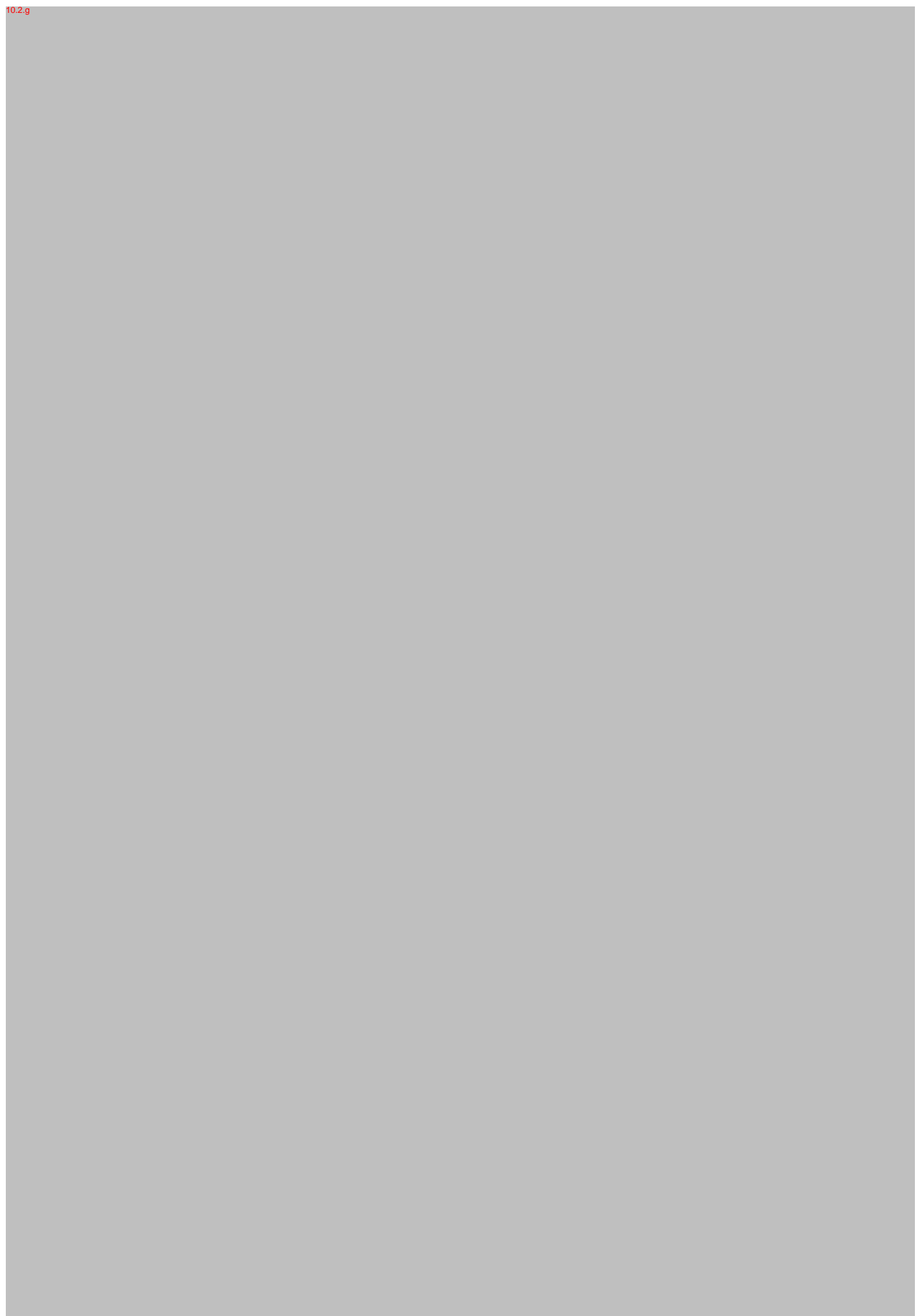
5. Discussie

In dit hoofdstuk worden de resultaten van dit onderzoek vergeleken met resultaten uit eerdere wetenschappelijke onderzoeken. Daarnaast worden enkele kanttekeningen geplaatst bij de resultaten en worden beperkingen van het onderzoek benoemd.

10.2.g

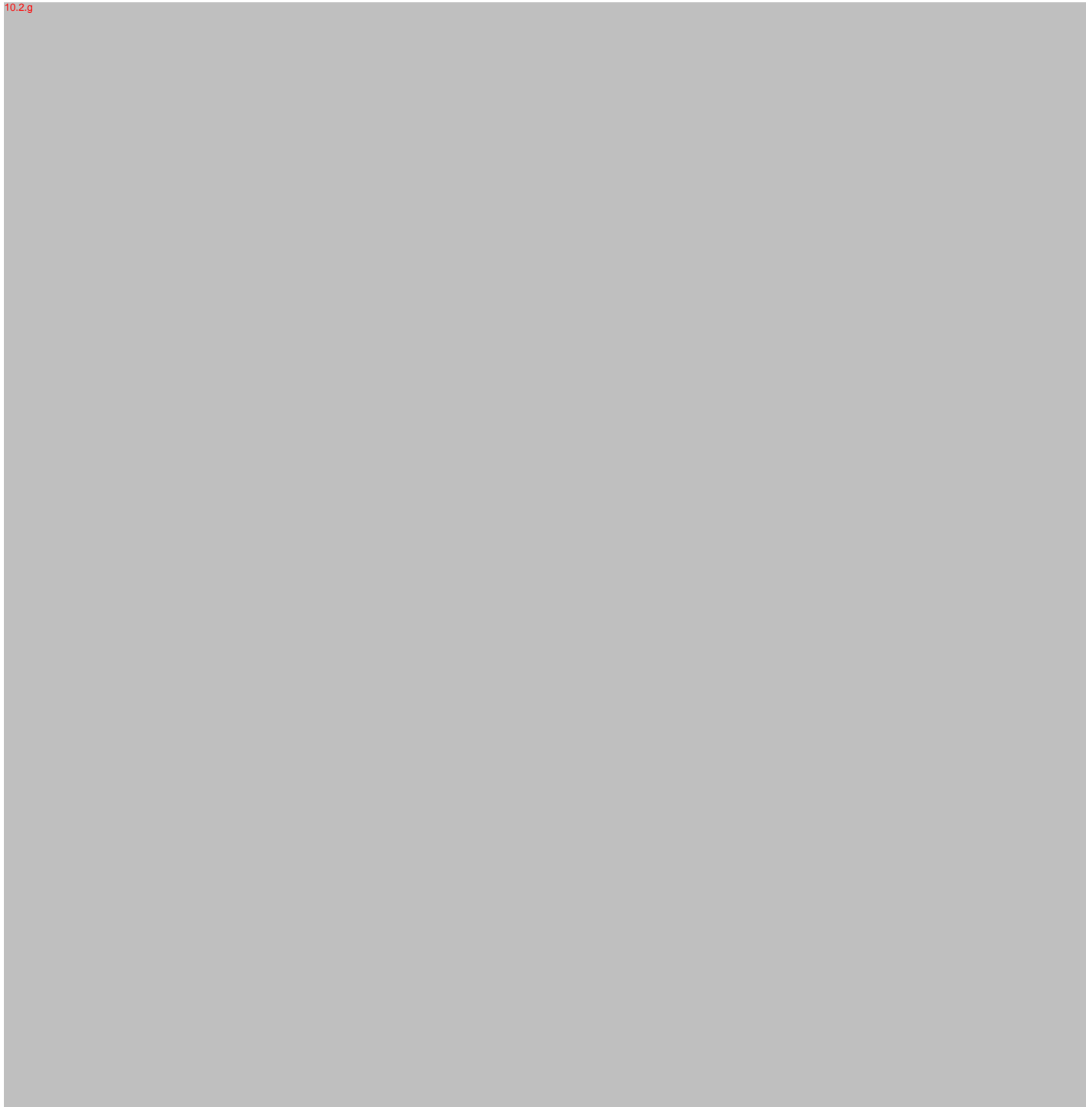

6. Aanbevelingen

Op basis van dit onderzoek worden aanbevelingen gedaan ter optimalisering van het verdachtenverhoor van minderjarigen. De aanbevelingen zijn onderverdeeld in aanbevelingen voor de praktijk en aanbevelingen voor vervolgonderzoek.

6.1 Aanbevelingen voor de praktijk

Literatuurlijst

- Aanwijzing auditief en audiovisueel registreren van verhoren van aangevers, getuigen en verdachten (2010). College van procureurs-generaal, kenmerk 2010A018gp.
- Aanwijzing rechtsbijstand politieverhoor (2010). College van procureurs-generaal, kenmerk 2010A007.
- Amelsvoort, A. van, Rispens, I., & Grolman, H. (2015). *Handleiding verhoor*. Amsterdam: Reed Business.
- Beleidsbrief OM raadsman tijdens politieverhoor (2017). College van procureurs-generaal, kenmerk PaG/B&S/17620.
- Balk, N. (2015). *Getuigenverhoren, op goed geluk: Onderzoek naar kennis over het Generiek Getuigenverhoor en basisgespreksvaardigheden en de uitvoering ervan in grootschalige opsporingsonderzoeken van de eenheid Noord-Holland*. Politieacademie, Apeldoorn.
- Boon, R. (2012). *Enhancing witness statements: Examining the effects of reading a Self-Administered Interview on interviewer behaviour and reliability of witness statements*. Politieacademie, Apeldoorn.
- Boon, R., Odinet, G., Horselenberg, R., & Geijssen, K. (2016). Van verhoor naar forensisch interview. Naar een effectieve interviewstandaard voor de politie. *Tijdschrift voor de Politie*, 78(4), 20-25.
- Clarke, C., & Milne, R. (2001). *National evaluation of the PEACE investigative interviewing course* (Report No. PRAS/149). London: Home Office.
- Cleary, H. M. D., & Warner, T. C. (2015). Police training in interviewing and interrogation methods: a comparison of techniques used with adult and juvenile suspects. *Law and Human Behavior*, 40(3), 270-284.
- Fisher, R. P., Geiselman, R. E., & Raymond, D. S. (1987). Critical analysis of police interviewing techniques. *Journal of Police Science & Administration*, 15(3), 177-185.
- Fisher, R. P., Brennan, K. H., & McCauley, M. R. (2002). The cognitive interview method to enhance eyewitness recall. In M. L. Eisen, J. A. Quas, & G. S. Goodman (Eds.), *Memory and suggestibility in the forensic interview* (pp. 265–286). Mayway, NJ: Lawrence Erlbaum.
- Gudjonsson, G. H. (2003). *The psychology of interrogations and confessions: A handbook*. Chichester: Wiley.

- Griffiths, A., & Milne, B. (2006). Will it all end in tiers? Police interviews with suspects in Britain. In T. Williamson (Ed.), *Investigative interviewing: Rights, research and regulation* (pp. 167-189). Cullompton: Willan.
- Kassin, S. M., & Kiechel, K. L. (1996). The social psychology of false confessions: compliance, internalization, and confabulation. *Psychological Science*, 7, 125-128.
- Meissner, C. A., Redlich, A. D., Bhatt S., & Brandon, S. (2012). Interview and interrogation methods and their effects on true and false confessions. *Campbell Systematic Reviews*, 2012:13.
- Meyer, J. R., & Reppucci, D. N. (2007). Police practices and perceptions regarding juvenile interrogation and interrogative suggestibility. *Behavioral Sciences & the Law*, 25(6), 757-780.
- Milne, R. (2004). *The enhanced cognitive interview: A step-by-step guide*.
- Milne, R., & Bull, R. (1999). *Investigative interviewing: Psychology and practice*. Chichester: Wiley.
- Milne, R., Shaw, G., & Bull, R. (2007). Investigative interviewing: the role of psychology. In D. Carson, R. Milne, F. Pakes & K. Shalev (Eds.), *Applying psychology to criminal justice* (pp. 65–80). Chichester: Wiley.
- Oxburgh, G. E., Myklebust, T., & Grant, T. D. (2010). The question of question types in police interviews: a review of the literature from a psychological and linguistic perspective. *The International Journal of Speech, Language and the Law*, 17, 45–66.
- Rechtbank Amsterdam (2009). 13-11-2009, ECLI:NL:RBAMS:2009:BK4115.
- Redlich, A. D., Ghetti, S., & Quas, J. A. (2008). Perceptions of children during a police interview: a comparison of alleged victims and suspects. *Journal of Applied Social Psychology* 38(3), 705-735.
- Redlich, A. D., & Goodman, G. S. (2003). Taking responsibility for an act not committed: the influence of age and suggestibility. *Law and Human Behavior*, 27(2), 141-156.
- Richtlijn en kader voor strafvordering jeugd en adolescenten, inclusief strafmaten Halt (2016). College van procureurs-generaal, kenmerk 2016R008.
- Rispens, I., & Dekens, K. (2015). De politie en de omgang met jeugdige getuigen en verdachten. In S. de Kimpe, J. Noorda & H. Ferwerda (Eds.), *Jongeren en politie* (pp. 145-157). Apeldoorn: Maklu.

- Rogers, R., Steadham, M. S., Fiduccia, C. E., Drogin, E. Y., & Robinson, E. V. (2014). Mired in Miranda misconceptions: a study of legally involved juveniles at different levels of psychosocial maturity. *Behavioral Sciences and the Law*, 32(1), 104-120.
- Shepherd, E. (2007). *Investigative interviewing: The conversation management approach*. Oxford: Oxford University Press.
- Soukara, S., Bull, R., Vrij, A., Turner, M., & Cherryman, J. (2009). What really happens in police interviews of suspects? Tactics and confessions. *Psychology, Crime & Law* 15(6), 493-506.
- Stevens, L. & Verhoeven, W. J. (2010). *Raadsman bij politieverhoor*. Den Haag: Boom.
- Stevens, L., & Verhoeven, W. J. (2011). Wat is er mis met een “goed gesprek”? Een exploratief onderzoek naar pressie tijdens politie verdachtenverhoren en risico's op valse bekentenissen. *Delikt en Delinkwent*, 9, 114-131.
- Politieacademie. (2015). *Strategische onderzoeksagenda voor de politie 2015-2019: voor een effectievere politie en een veiligere samenleving*.
- Verhoeven, W. J. (2014). Mediëren verhoortechnieken de verandering in verklaringsbereidheid van verdachten? *Tijdschrift voor Criminologie* 56(4), 10-38.
- Vrij, A. (2010). Het horen van verdachten. In P. J. van Koppen, H. Merckelbach, M. Jelicic & J. W. de Keijser (Eds.), *Reizen met mijn rechter*. (pp. 723 – 754). Deventer: Kluwer.
- Vrij, A., Mann, S., & Fisher, R. P. (2006). Information-gathering vs accusatory interview style: individual differences in respondents' experiences. *Personality and Individual differences*, 41, 589-599.
- Williamson, T. (1993). From interrogation to investigative interviewing: strategic trends in police questioning. *Journal of Community and Applied Social Psychology*, 3, 89–99.

Bijlage 1: Codeerschema¹³

Achtergrondinformatie		
01 ALGEMEEN		
	beoordelaar:	datum:
Interne registratie	rol:	categorie:
	eenheid:	nummer:
Overige	district:	artikel nr.:
02 AVR REGISTRATIE		
	datum:	tijdstip:
Nummer		
Duur (min)		
Pauze	ja / nee	
Hoeveelste verhoor		
03 VERHOORDERS		
	<i>Verhoorder 1:</i>	<i>Verhoorder 2:</i>
Geslacht	man / vrouw	man / vrouw
Opleiding		
Verhooropleiding		
Jaren verhoorervaring		
Huidige verhoorinzet	(per maand)	(per maand)
Notities	ja / nee / onbekend	
Vorm notities	getypt / geschreven	
04 VERHOORDE		
Geslacht	man / vrouw	
Rol	getuige / verdachte	
Geboortedatum		Leeftijd:
Consultatiebijstand	ja / nee / onbekend / n.v.t.	
Verhoorbijstand	ja / nee / n.v.t.	
05 ANDERE AANWEZIGEN		
	<i>Aanwezig:</i>	<i>Specificeer:</i>
Advocaat	ja / nee	n.v.t.
Vertrouwenspersoon	ja / nee	

¹³ Dit codeerschema bevat meer items dan in onderhavig onderzoek zijn onderzocht, omdat het codeerschema (gezamenlijk) is ontwikkeld voor de overkoepelende studie die wordt uitgevoerd binnen de afdeling Kennis en Onderzoek van de Politieacademie.

Nummer: _____ - _____ - _____

06 ALGEMEEN RESULTAAT	
Verdachte	zwijgrecht / uitgebreide ontkenning / ontkenning / gedeeltelijke bekentenis / bekentenis / uitgebreide bekentenis / n.v.t.
Getuige	korte verklaring / verklaring met weinig toelichting / uitgebreide verklaring
Beoordeling verhoor	zeer vaardig / vaardig / voldoende / training nodig / veel training nodig

Nummer: _____ - _____ - _____

Algemeen Commentaar

Nummer: _____ - _____ - _____

Openen										
10	UITGEVOERD	J						N		
11	INTRODUCTIE	J						N		
11.1	Helderheid	5	4	3	2	1				
11.2	Volledigheid	5	4	3	2	1				
11.3	uitleg rol verhoorders	J						N	n.v.t.	
11.4	uitleg rol aanwezige(n)	J						N	n.v.t.	
11.5	uitleg reden verhoor	J						N		
11.6	uitleg status verklaring	J						N		
11.7	mededeling AVR	J						N		
12	CAUTIE (V)	J						N		
12.1	voor eerste inhoudelijke vraag	J						N		
12.2	uitleg	J						N		
13	CONSULTATIEBIJSTAND CHECK (V)	J						N	n.v.t.	
13.1	voor eerste inhoudelijke vraag	J						N		
14	AFSTAND VERHOORBIJSTAND CHECK (V)	J						N	n.v.t.	
14.1	voor eerste inhoudelijke vraag	J						N		
15	BENOEMING AVR-GEGEVENS	J						N		
			datum / tijd / aanwezigen							
Commentaar:										

Uitleg

20	UITGEVOERD	J	4	3	2	1	N	
20.1	Helderheid	5	4	3	2	1		
20.2	Volledigheid	5	4	3	2	1		
20.3	doel	J					N	
20.4	-specificeer:							
20.5	structuur: eerst uitgebreid verslag	J					N	n.v.t.
20.6	structuur: daarna doorvragen	J					N	n.v.t.
20.7	persoonsgericht / zaakgericht (V)	J					N	n.v.t.
20.8	notities maken	J					N	n.v.t.
20.9	Gaat na of er vragen zijn	J					N	

Commentaar:

Nummer: _____ - _____ - _____

Free Recall									
30	UITGEVOERD	J					N	n.v.t.	
31	UITLEG	J					N		
31.1	Helderheid	5	4	3	2	1			
31.2	Volledigheid	5	4	3	2	1			
31.3	vertel alles	J					N		
31.4	gedeeltelijk	J					N		
31.5	niet belangrijk	J					N		
31.6	volgorde maakt niet uit	J					N		
31.7	zo gedetailleerd mogelijk	J					N		
31.8	zekerheid (G)	J					N		
31.9	niets invullen (G)	J					N		
31.10	regie overgedragen (G)	J					N		
32	Gestimuleerd in gedachten terug te gaan	J					N		
32.1	Zo ja, gebruik gemaakt van...	concentratie / ogen sluiten							
33	Onderbroken verklaring	J					N		
33.1	Lengte Free Recall tot eerste onderbreking : (min:sec)							n.v.t.
34	Lengte Free Recall : (min:sec)							n.v.t.
NIET MEEWERKEND / ZWIJGEND									
35	Gestimuleerd ononderbroken verklaring te geven	J					N	n.v.t.	
Commentaar:									

Nummer: _____ - _____ - _____

Vragen

Uitleg

40	UITGEVOERD	J					N	
40.1	Helderheid	5	4	3	2	1		
40.2	Volledigheid	5	4	3	2	1		
40.3	doel	J					N	n.v.t.
40.4	'niet weten'	J					N	
40.5	'niet snappen'	J					N	

Vragen n.a.v. Free Recall

41	UITGEVOERD	J					N	n.v.t.
41.1	Gescheiden van fase Free Recall	J					N	n.v.t.

Commentaar:

Nummer: _____ - _____ - _____

Vragen n.a.v. onderzoeksgegevens

42	UITGEVOERD	J					N	n.v.t.
43	UITVOERING confrontaties	5	4	3	2	1		
44	HOUDING confrontaties	5	4	3	2	1		
	43.1 tijd op band	43.2 helder voorgelegd	43.3 bronvermelding	43.4 vraagt reactie	44.1 neutraal			
1								
2								
3								
4								
5								
6								
7								
8								
9								
10								
11								
12								
13								
14								
15								
Commentaar:								

Nummer: _____ - _____ - _____

Confronteren met tegenstrijdigheden

45	UITGEVOERD	J					N	n.v.t.
46	UITVOERING confrontaties	5	4	3	2	1		
47	HOUDING confrontaties	5	4	3	2	1		
	46.1 tijd op band	46.2 helder voorgelegd	46.3 bronvermelding	46.4 vraagt verheldering	47.1 neutraal			
1								
2								
3								
4								
5								
6								
7								
8								
9								
10								
11								
12								
13								
14								
15								
Commentaar:								

Waarneming (G)									
50	UITGEVOERD	J						N	n.v.t.
51	Externe waarnemingsomstandigheden	J						N	
51.1	weersomstandigheden	J						N	
51.2	expositietijd	J						N	
51.3	positie	J						N	
51.4	afstand	J						N	
51.5	verlichting	J						N	
51.6	obstakels	J						N	
51.7	overige...								
52	Interne waarnemingsomstandigheden	J						N	
52.1	zintuigen	J						N	
52.2	middelengebruik	J						N	
52.3	alertheid	J						N	
52.4	overige...								
53	Zekerheidsvraag	J						N	
54	Herkenningsvraag	J						N	
Commentaar:									

Nummer: _____ - _____ - _____

Sluiten

Sluiten								
60	VERKLARING DOORGENOMEN	J					N	ob
60.1	UITLEG	J					N	n.v.t.
60.2	Helderheid	5	4	3	2	1		
60.3	Volledigheid	5	4	3	2	1		
60.4	juistheid	J					N	
60.5	volledigheid	J					N	
61	UITGEVOERD	J					N	ob
61.1	Helderheid	5	4	3	2	1		
61.2	Volledigheid	5	4	3	2	1		
61.3	uitleg verdere gang van zaken	J					N	
61.4	gaat na of er vragen zijn	J					N	
62	BENOEMING AVR-GEGEVENS	J					N	
		datum / tijd						
Commentaar:								

Nummer: _____ - _____ - _____

Zaakgericht - algemeen

Zaakgericht - algemeen								
71	Houding	Pro / neutraal / contra						
72	Actief luisteren	5	4	3	2	1		
73	Taalgebruik	5	4	3	2	1		
74	MEEWERKEND	J					N	n.v.t.
75	ZWIJGRECHT	J					N	
75.1	werd gerespecteerd	J					N	
<p>Commentaar:</p>								

Nummer: _____ - _____ - _____

SCOOR DE VOLGENDE ITEMS OP DE TRANSCRIPTIE:

- 8.1** Hypothetische situaties voorleggen
 - 8.2** Inspelen op geweten
 - 8.3** Minimaliseren van delict
 - 8.4** Maximaliseren van delict
 - 8.5** Consequenties van zwijgen benadrukken
 - 8.6** Beloftes doen
 - 8.7** Ongeduld, frustratie of boosheid uiten
 - 8.8** Intimideren
 - 8.9** Drammen
 - 8.10** Mening/statement
-
- 9.1** Algemene open vraag / uitnodiging
 - 9.2** Gerichte open vraag (zeven gouden w's)
 - 9.3** Gesloten vraag
 - 9.4** Sturende vraag
 - 9.5** Cocktailvraag
 - 9.6** Meerkeuzevraag
 - 9.7** Verificatievraag
 - 9.8** Ongeschikte onderbreking

Bijlage 2: Appendix codeerschema

Achtergrondinformatie	
01	<p>Noteer je eigen naam en de datum waarop je het verhoor beoordeelt.</p> <p>Maak een intern registratienummer aan en noteer dit in de koptekst:</p> <p>Noteer de formeel juridische rol (getuige/verdachte), in welke categorie het verhoor valt (high impact, zeden, minderjarig, etc.), de eenheid waarin het verhoor is afgenomen (Noord-Holland, Oost-Brabant, etc.) en het hoeveelste verhoor het van die categorie in deze eenheid is. Deze vier items vormen het interne registratienummer.</p> <p>Voorbeeld: G-HIC-NH-3, oftewel het 3e high impact getuigenverhoor binnen de eenheid Noord-Holland.</p> <p>Noteer het district waar het verhoor is afgenomen en het artikelnummer (WvSr).</p>
02	<p>Noteer de datum en het tijdstip van het verhoor, het AVR-registratienummer, hoe lang het verhoor duurt (in minuten) vanaf de start van het verhoor (opening), of er een pauze zit in het verhoor en (indien te achterhalen in de politiesystemen) het hoeveelste verhoor dit met deze getuige/verdachte is.</p>
03	<p>Noteer of de verhoorders notities maakten en zo ja, in welke vorm (werd er mee getypt en/of meegeschreven).</p> <p>Noteer de (achteraf verkregen) informatie over: hoogst genoten opleiding, hoogst genoten verhooropleiding, aantal jaren verhoorervaring, huidige verhoorinzet (aantal verhoren dat men momenteel per maand uitvoert).</p>
04	<p>Noteer de betreffende gegevens van degene die verhoord wordt.</p>
05	<p>Noteer of er een advocaat of een vertrouwenspersoon aanwezig was bij het verhoor. Noteer per aanwezigheid of zijn/haar rol werd verklaard door de verhoorder of dat hiertoe gelegenheid werd gegeven.</p> <p>Specificeer voor de vertrouwenspersoon wat de relatie met de verdachte is.</p>

06

Omcirkel voor getuigen en verdachten het algemene resultaat van het verhoor.

VERDACHTE

zwijgrecht: weigert vragen te beantwoorden, antwoordt 'zwijgrecht', of zwijgt

uitgebreide ontkenning: ontkent + gedetailleerde beschrijving 'wat er is gebeurd'

ontkenning: ontkent tenlastegelegde feit, verder weinig details/informatie

gedeeltelijke bekentenis: bekent strafbare feit gedeeltelijk

bekentenis: enkel 'ik heb het gedaan', verder weinig detail/informatie

uitgebreide bekentenis: bekent + gedetailleerde beschrijving 'wat er is gebeurd'

n.v.t.: bijv. bij een tweede verhoor dat enkel bedoeld is om tactische aanwijzingen voor te leggen (en schuld niet aan de orde komt)

Clarke en Milne (2001): nr. 5 toegevoegd: "uitgebreide ontkenning"

GETUIGE

korte verklaring: korte toelichting op hetgeen gebeurd is

verklaring met weinig details: gedeeltelijke verklaring met beperkte toelichting

uitgebreide verklaring: gedetailleerde verklaring, verhoorder gaat informatie grondig na

ALGEMENE BEOORDELING

Deze algemene beoordeling (globale impressie) gebeurt aan het einde van de sessie.

Algemene regels

Voor alle items “HELDERHEID”:

- Drie punten waardoor de score lager wordt zijn: te snel praten, niet bondig zijn, complex taalgebruik (bijv. Politiejargon). Per punt wordt een punt lager gescoord op 'helderheid'.
- **5 = zeer helder / 4 = helder / 3 = enigszins onduidelijk / 2 = onduidelijk / 1 = zeer onduidelijk**
- 5 = de verhoorder praat rustig, duidelijk en gebruikt eenvoudige taal.
- 1 of 2 = de verhoorder praat snel, onduidelijk en gebruikt complexe taal (bv. politiejargon). Afhankelijk van de gehele tekst wordt een keus gemaakt voor 1 of 2.
- Dit item wordt strikt gescheiden gescoord van “volledigheid”.
Bijvoorbeeld: Als er maar 1 zin wordt gesproken in de introductie, dan wordt deze ene zin gescoord op “helderheid”. Dat de introductie niet volledig is doet niets aan de helderheid af.

NB: Enkel scoren voor de J's (dus onderwerpen die wel behandeld worden, maar een N krijgen, worden niet meegenomen).

Voor alle items “VOLLEDIGHEID”:

- $(\text{aantal J's} / \text{totaal aantal mogelijke J's}) \times 4 + 1$.
- Rond af naar dichtstbijzijnde, tenzij je dan uitkomt op een 5 of een 1.
- 5 = alle J's, 1 = geen J's
- **5 = volledig / 4 = voldoende / 3 = beperkt / 2 = zeer beperkt / 1 = geen**

Voor alle items die geturfd worden:

- $(\text{som van turven} / \text{totaal aantal mogelijke turven}) \times 4 + 1$.
- Rond af naar dichtstbijzijnde, tenzij je dan uitkomt op een 5 of een 1.

Voor alle J/N items waarin verhoorder uitleg/toelichting geeft, geldt:

- Scoor een J als de uitleg in de betreffende fase gegeven wordt, voorafgaand aan de taak van de getuige/verdachte.
- Bijvoorbeeld: Als tijdens het geven van de Free Recall of later in het verhoor wordt meegedeeld dat men niet mag gaan gokken, wordt het item “niets invullen” gescoord als N.

Voor de algemene beoordeling:

- Indien de verhoorder niet neutraal is (pro of contra) dan scoort deze hier niet voldoende en dus een 2 of een 1.

Voor alle “specifieke” commentaarvelden geldt:

In de commentaarvelden kunnen de volgende dingen worden genoemd:

- Commentaar en/of een quote met betrekking tot één of meerdere items van de specifieke hoofdonderdelen (fase openen, ongewenste technieken, enz.). Dat kan bijvoorbeeld een (opvallende) quote zijn om een item te illustreren. Het kan ook een opmerking zijn over een item dat strikt genomen wel of niet aanwezig is, maar waar nog wel wat op is aan te merken.
 - o Voorbeeld: “Je weet wat ze met jongens als jij doen in het huis van bewaring? Daar weten ze wel raad mee.” (Item 10.8: Intimideren, Ongewenste verhoortechnieken).
 - o Voorbeeld: De verhoorder heeft wel uitgelegd dat de verhoorde werd verdacht van een vermogensdelict, maar toen de verdachte om verduidelijking vroeg werd dit niet gedaan (item 11.5: Uitleg reden verhoor, Fase openen).
- Commentaar en/of een quote met betrekking tot één of meerder elementen die niet in het codeerschema voorkomen maar die wel van belang zijn voor de fase.
 - o Voorbeeld: Er worden geen open vragen gesteld tijdens de opening (Fase openen).
 - o Voorbeeld: De verhoorder behandelt ogenschijnlijk irrelevante onderwerpen (Fase doorvragen Free Recall).
- De commentaarvelden kunnen ook worden gebruikt als hulpmiddel tijdens het scoren. Bijvoorbeeld om te turven of om de tijd aan te geven wanneer een specifieke fase begint en/of eindigt.

Geef bij het commentaar ALTIJD de tijdsaanduiding van de tape (uur:min:sec) en op welk item uit de fase het betrekking heeft.

Openen

10	De verhoorder voert de fase openen uit. J / N
11	De verhoorder voert de introductie uit. J / N
11.1	Zie algemene regels: 5 = zeer helder / 1 = zeer onduidelijk
11.2	Zie algemene regels: 5 = volledig / 1 = geen <i>Getuige</i> - op basis van items 11.3 t/m 11.7 <i>Verdachte</i> - op basis van items 11.3 t/m 14.1
11.3	De verhoorder legt de rolverdeling van de verhoorders uit. J / N Bijvoorbeeld: “Ik voer het gesprek met jou en mijn collega typt mee voor het proces-verbaal.” Scoor ook een J bij: “Wij zijn (...) en (...). Wij zijn rechercheurs van de politie en willen graag met jou praten over (...)” Het kan namelijk zijn dat de verhoorders hebben afgestemd beiden een gedeelte van het verhoor uit te voeren. <i>N.v.t.: Bijvoorbeeld indien er maar 1 verhoorder is, of bij een tweede verhoor (wanneer duidelijk wordt dat het om dezelfde verhoorders gaat).</i> Milne en Bull (1999), p. 68; Van Amelsvoort, Rispen en Dekens (2015), p. 254, 394, en 411
11.4	De verhoorder informeert de getuige/verdachte over de rol van de overige aanwezige(n), zoals een advocaat of een vertrouwenspersoon. J / N <ul style="list-style-type: none"> • Bijvoorbeeld: “Je advocaat is bij het verhoor aanwezig. Hij staat je tijdens dit verhoor bij en mag om een onderbreking/pauze vragen, bijvoorbeeld om je advies te geven.” • Het moet uitleg zijn over de rol van de aanwezige, die voorbij gaat aan wat de verdachte al kan weten. Enkel “<i>Je advocaat is bij dit verhoor aanwezig.</i>” is niet voldoende voor een J. Dit kan de verdachte namelijk zelf ook waarnemen en is geen uitleg over de rol. <i>N.v.t.: Indien geen overige aanwezige(n).</i> Clarke en Milne (2001): nr. 4e t/m 4h; Besluit inrichting en orde politieverhoor (2017), p. 1-2; Van Amelsvoort et al. (2015), p. 411
11.5	De verhoorder legt uit waarom hij/zij dit verhoor uitvoert. J / N Verdachten: redenen van aanhouding, redenen van vervolghoer, etc. (Bijvoorbeeld: “Gisteren is het verhoor afgebroken, omdat.... En daarom gaan we nu verder.” of “We hebben nieuwe onderzoeksgegevens en die willen we aan je voorleggen.”). Getuigen: n.a.v. buurtonderzoek, men heeft zich gemeld bij de politie, etc.

	<p>NB: Enkel “we hebben nog wat vragen voor je” is niet voldoende voor een J. (omdat de reden van die vragen niet is uitgelegd).</p> <p>Van Amelsvoort et al. (2015), p. 254-255 (getuigen), p. 411 (verdachten); Clarke en Milne (2001): nr. 16</p>
11.6	<p>De verhoorder legt uit wat er met de verklaring gebeurt. J / N</p> <p>De verklaring wordt in een proces-verbaal verwerkt (een officieel verslag). Dit PV kan in de rechtszaal gebruikt worden als bewijsmateriaal. Een getuige wordt daarnaast uitgelegd dat er een kleine kans bestaat dat men opgeroepen kan worden om op de zitting te verschijnen.</p> <p><i>Commentaar: indien er serieuze angst voor represaillemaatregelen is, kan de verhoorder de getuige aanbieden als correspondentieadres (domicilie) een ander adres te kiezen, bv. van het politiebureau, het slachtofferloket of dat van de werkgever. De verhoorder mag geen toezegging doen dat de verdachte helemaal niet achter zijn woon- of verblijfadres kan komen. De mogelijkheid blijft bestaan dat de getuige nader verhoord zal worden door de rechter-commissaris of op een openbare zitting.</i></p> <p>Van Amelsvoort et al. (2015), p. 256 (getuigen), p. 344 (verdachten)</p>
11.7	<p>De verhoorder doet mededeling van de auditieve of audiovisuele opname. J / N</p> <p>“Er wordt opgenomen” is niet voldoende voor een J. "Er wordt auditief/audiovisueel geregistreerd/opgenomen" is wel voldoende voor een J, maar als verder niet wordt uitgelegd wat dit betekent, wordt de score voor 'helderheid' bij 'Openen' een punt lager.</p> <p>Aanwijzing auditief en audiovisueel registreren van verhoren van aangevers, getuigen en verdachten (2010)</p>
12	<p>De verhoorder geeft de verdachte de cautie. J / N</p> <p>Van Amelsvoort et al. (2015), p. 343; Clarke en Milne (2001): nr. 10</p>
12.1	<p>De cautie is gegeven voor de eerste inhoudelijke, zaakgerichte vraag. J / N</p> <p>Van Amelsvoort et al. (2015), p. 343</p>
12.2	<p>De verhoorder legt de cautie uit: dat men geen antwoord hoeft te geven op vragen die gesteld worden. J / N</p> <p>Enkel “je hebt het recht om te zwijgen / “ik geef je de cautie” / “je bent niet tot antwoorden verplicht” is niet voldoende voor een J.</p> <p>Clarke en Milne (2001): nr. 10</p>
13	<p>De verhoorder gaat na of de verdachte consultatiebijstand heeft gehad. J / N</p> <p><i>N.v.t.: Bij bijvoorbeeld een vervolghoor met een verdachte (consultatiecheck hoort voor het eerste hoor gedaan te zijn). Of als de advocaat aanwezig is bij het hoor.</i></p>

	<p><i>Als de verdachte uit zichzelf vertelt dat hij/zij consultatiebijstand heeft gehad.</i></p> <p>NB: Ook scoren indien het wordt behandeld in een tweede of later verhoor.</p> <p>Van Amelsvoort et al. (2015), p. 347</p>
13.1	<p>De verhoorder doet dit voordat de eerste inhoudelijke vraag is gesteld. J / N</p> <p>Van Amelsvoort et al. (2015), p. 347</p>
14	<p>De verhoorder gaat na of de verdachte afstand doet van het recht op verhoorbijstand. J / N</p> <p><i>N.v.t.: Als de advocaat of vertrouwenspersoon bij het verhoor aanwezig is of als het om een verhoor van een volwassene gaat dat vóór maart 2016 is uitgevoerd (aangezien vanaf 1 maart 2016 de verdachte, voor de start van het verhoor, door de opsporingsambtenaar actief moet worden gewezen op het recht op verhoorbijstand).</i></p> <p>Van Amelsvoort et al. (2015), p. 349-350</p>
14.1	<p>De verhoorder doet dit voordat de eerste inhoudelijke vraag is gesteld. J / N</p> <p>Van Amelsvoort et al. (2015), p. 349-350</p>
15	<p>De verhoorder benoemt een of meerdere AVR-gegevens. J / N</p> <p>Omcirkel welke mededeling is gedaan over de AVR-opname.</p> <p>Aanwijzing auditief en audiovisueel registreren van verhoren van aangevers, getuigen en verdachten (2010)</p>

Uitleg

20	De verhoorder geeft uitleg over het verhoordoel- en proces. J / N
	NB: Uitleg niet in deze sectie gegeven? score als "N"
20.1	Zie algemene regels: 5 = zeer helder / 1 = zeer onduidelijk
20.2	<p>Zie algemene regels: 5 = volledig / 1 = geen</p> <p>- op basis van items 20.3 en 20.5 t/m 20.9</p>
20.3	<p>De verhoorder legt het doel van het verhoor uit. J / N</p> <p>Dit kan de verhoorder, afhankelijk van het soort verhoor, doen door bijvoorbeeld uit te leggen dat:</p> <ul style="list-style-type: none"> • het de bedoeling is dat men zoveel mogelijk vertelt van wat men zich van het incident

	<p>kan herinneren.</p> <ul style="list-style-type: none"> • het verhoor de gelegenheid is om alles te vertellen wat men kwijt wil over de gebeurtenis (zijn/haar versie van het verhaal). • het doel van dit verhoor waarheidsvinding is. • “we hebben nog wat aanvullende vragen voor je” is niet voldoende voor een J. <p>Clarke en Milne (2001): nr. 17 en 20; Van Amelsvoort et al. (2015), p. 201 (getuigen), p. 338 (verdachten)</p>
20.4	Noteer hier welk doel door de verhoorder bij 21.3 genoemd wordt.
20.5	<p>De verhoorder legt uit dat het verhoor start met een gelegenheid om alles te vertellen wat hij/zij zich kan herinneren van de gebeurtenis/kwijt wil over de gebeurtenis. J / N</p> <p><i>N.v.t.: Bijvoorbeeld bij een vervolghoer waarin enkel wordt doorgevraagd n.a.v. onderzoeksgegevens.</i></p> <p>Clarke en Milne (2001): nr. 18; Van Amelsvoort et al. (2015), p. 254 (getuigen); Shepherd en Griffiths (2013), p. 25-27</p>
20.6	<p>De verhoorder legt uit dat hij/zij (na dit eerste verslag) enkele vragen zal stellen om zaken te verhelderen en te verdiepen. J / N</p> <p><i>N.v.t.: Wanneer er enkel vragen worden gesteld naar aanleiding van onderzoeksgegevens.</i></p> <p>Clarke en Milne (2001): nr. 18; Van Amelsvoort et al. (2015), p. 254 (getuigen); Shepherd en Griffiths (2013), p. 25-27</p>
20.7	<p>De verhoorder legt uit dat het verhoor zal starten met enkele vragen die niet direct met de zaak te maken hebben, maar gaan over de persoonlijke omstandigheden van de verdachte om een beeld van deze persoon te vormen. De verhoorder vertelt dat dit wordt gevolgd door een zaakgericht verhoor, waarin het gaat over het misdrijf waarvan men verdacht wordt.</p> <p>J / N</p> <p><i>N.v.t.: Bij verdachtenverhoren die enkel zaakgericht zijn en bij getuigenverhoren.</i></p>
20.8	<p>De verhoorder vertelt dat er wordt mee geschreven en/of wordt mee getypt. J / N</p> <p>NB: Indien dit reeds verteld is bij de opening (11.3), scoor als J.</p> <p>Milne (2004), p. 10; Milne en Bull (1999), p. 69</p>
20.9	<p>De verhoorder controleert of er op dit moment nog vragen zijn of zaken zijn die de getuige/verdachte wil bespreken, alvorens het zaakgerichte gedeelte uit te voeren. J / N</p> <p>Milne (2004), p. 10</p>

Free Recall

30	<p>De verhoorder voert de Free Recall uit. J / N</p> <p><i>N.v.t.: Bijvoorbeeld bij een tweede verhoor waarin het doel is onderzoeksgegevens voor te leggen.</i></p>
NB: Uitleg niet in deze sectie gegeven? scoor als "N"	
31	<p>De verhoorder legt de Free Recall uit. J / N</p> <p>Van Amelsvoort et al. (2015), p. 257-260; Milne (2004), p. 19-20; Shepherd en Griffiths (2013), p. 254-255</p>
31.1	Zie algemene regels: 5 = zeer helder / 1 = zeer onduidelijk
31.2	<p>Zie algemene regels: 5 = volledig / 1 = geen</p> <p><i>Getuige</i> - op basis van items 31.3 t/m 31.10 <i>Verdachte</i> - op basis van items 31.3 t/m 31.7</p>
31.3	<p>“Vertel me straks alles wat je je van het incident herinnert.” J / N</p> <p>Milne (2004), p. 12 en 18; Van Amelsvoort et al. (2015), p. 285</p>
31.4	<p>“Ook dingen die je je maar gedeeltelijk kunt herinneren.” J / N</p> <p>Milne (2004), p. 12; Van Amelsvoort et al. (2015), p. 259</p>
31.5	<p>“Of waarvan jij denkt dat ze niet belangrijk zijn. Die kunnen dat voor het onderzoek toch zijn.” J / N</p> <p>Van Amelsvoort et al. (2015), p. 257 en 285</p>
31.6	<p>“De volgorde maakt hierbij niet uit, vertel mij gewoon alles zoals het je te binnen schiet.” J / N</p> <p>Milne (2004), p. 12 en 18; Shepherd en Griffiths (2013), p. 255; Van Amelsvoort et al. (2015), p. 257 en 258</p>
31.7	<p>“Ik wil je vragen alles zo gedetailleerd mogelijk te beschrijven. Laat geen details weg.” J / N</p> <p>Shepherd en Griffiths (2013), p. 254; Milne (2004), p. 13; Van Amelsvoort et al. (2015), p. 257</p>
31.8	<p>“Je mag dingen noemen waar je niet helemaal zeker van bent. Geef hierbij dan aan dat je het niet helemaal zeker meer weet.” J / N</p> <p>Van Amelsvoort et al. (2015), p. 78 en 286; Milne (2004), p. 13; Fisher en Geiselman (1992), p. 38-39</p>
31.9	<p>“Het enige dat je niet mag doen is zaken invullen die je je niet kunt herinneren.” J / N</p> <p>Van Amelsvoort et al. (2015), p. 286; Fisher en Geiselman (1992), p. 41</p>

31.10	<p>De verhoorder draagt de regie over de inhoud van het verhoor over aan de getuige/verdachte. J / N</p> <p>Bijvoorbeeld: “Onthoud dat ik er niet bij was en dus niet precies weet wat er gebeurd is. Jij bent degene met informatie.”</p> <p>Van Amelsvoort et al. (2015), p. 259 en 286-287; Milne (2004), p. 14</p>
32	<p>De verhoorder stimuleert/helpt bij het in gedachten teruggaan naar de herinnering over het incident. J / N</p> <p><i>“Probeer jezelf nu te plaatsen in dezelfde situatie als toen het misdrijf gepleegd werd.” Of: “Ga nu in gedachten terug naar het moment dat het misdrijf gepleegd werd.”</i></p> <p>Fisher en Geiselman (1992), p. 100; Milne (2004), p. 16-18</p>
32.1	<p>Indien 32 beantwoord is met een J, omcirkel of de verhoorder hierbij gebruik maakt van aanzetten tot concentreren of van het stimuleren de ogen te sluiten dan wel te staren naar een punt in de ruimte.</p> <p>Fisher en Geiselman (1992), p. 98; Milne (2004); Van Amelsvoort et al. (2015), p. 285 (concentratie), p. 271, 280 en 288 (ogen sluiten)</p>
33	<p>De verhoorder onderbreekt de getuige/verdachte. J / N</p> <p><i>De verhoorder onderbreekt de informatiestroom op geen enkel moment, totdat de getuige/verdachte klaar is met zijn/haar Free Report. Uitzondering: wanneer de getuige/verdachte stress ervaart/gespannen wordt of zelf een vraag stelt.</i></p> <p>Van Amelsvoort et al. (2015), p. 260</p>
33.1	<p>Noteer de tijd van de Free Recall tot aan de eerste onderbreking.</p> <p>NB1: Hummen en teksten als “<i>en toen</i>” om te stimuleren verder te gaan worden hier niet gezien als onderbreking.</p> <p>NB2: Opmerkingen als “<i>wacht even, ik kan het niet bijhouden met typen</i>” worden hier wel gezien als onderbreking.</p>
34	<p>Noteer de lengte van de Free Recall tot aan de eerste inhoudelijke onderbreking.</p> <p><i>Deze tijd kan afwijken van 33.1.</i></p> <p><i>De lengte van de herinnering wordt gemeten vanaf het punt dat de getuige/verdachte start met de Free Recall tot de eerste zaakgerichte onderbreking. Hummen en teksten als “en toen” om te stimuleren verder te gaan worden niet gezien als onderbreking. Ook het remmen van de informatiestroom (bijvoorbeeld doordat er mee getypt moet worden) wordt</i></p>

	<i>hier niet als onderbreking gezien, wanneer het de verklaring van de verdachte niet inhoudelijk stuurt of stopt.</i>
35	<p>De verhoorder stimuleert de niet-meewerkende getuige/verdachte een ononderbroken verklaring te geven. J / N</p> <p><i>De verhoorder kan dit doen door het doel van het onderzoek te herhalen: gelegenheid voor het afleggen van een verklaring (zijn/haar versie van wat er gebeurd is).</i></p> <p>Clarke en Milne (2001): nr. 23</p>

Vragen

Uitleg

40	De verhoorder legt de fase doorvragen uit. J / N
40.1	Zie algemene regels: 5 = zeer helder / 1 = zeer onduidelijk
40.2	<p>Zie algemene regels: 5 = volledig / 1 = geen</p> <p>- op basis van items 40.3 t/m 40.5</p>
40.3	<p>De verhoorder legt uit dat er enkele vragen gesteld worden, gebaseerd op wat de getuige/verdachte zojuist verteld heeft om de Free Recall te verhelderen en uit te breiden, dan wel gebaseerd op onderzoeksgegevens. J / N</p> <p>Het doel hiervan is om zaken te verduidelijken of om te zien of er nog meer is dat men zich kan herinneren.</p> <p><i>N.v.t.: Indien het een verhoor betreft waar enkel onderzoeksgegevens worden voorgelegd (item 20.3, uitleg doel, is dan namelijk al gescoord) of indien een Free Recall zo kort is dat herhaling van het doel op dit punt niet noodzakelijk lijkt.</i></p> <p>Milne (2004), p. 28</p>
40.4	<p>De verhoorder benadrukt dat men het moet aangeven als men het antwoord op een vraag niet weet. J / N</p> <p>Deze instructie moet worden gegeven voor de eerste vraag.</p>

	Van Amelsvoort et al. (2015), p. 259; Milne (2004), p. 28
40.5	De verhoorder benadrukt dat men het moet aangeven als men een vraag niet begrijpt of snapt. J / N Deze instructie moet worden gegeven voor de eerste vraag. Van Amelsvoort et al. (2015), p. 259; Milne (2004), p. 28
Vragen n.a.v. Free Recall	
41	De fase vragen naar aanleiding van de Free Recall is uitgevoerd: J / N
41.1	Wacht de verhoorder met inhoudelijke vragen totdat de Free Recall is afgelopen? J / N

Vragen n.a.v. onderzoeksgegevens

42	<p>De verhoorder voert de stap doorvragen naar aanleiding van onderzoeksgegevens uit. J / N</p> <p><i>N.v.t.: Bijvoorbeeld bij getuigenverhoren.</i></p> <p>Clarke en Milne (2001): nr. 32</p>
43	<p>Zie algemene regels op basis van de volgende items: $((43.2 \text{ t/m } 43.4) / \text{totaal aantal}) \times 4 + 1$.</p> <p>Indien de verhoorder onderzoeksgegevens ‘stapelt’, dus achter elkaar geeft zonder dat hij de verdachte de gelegenheid geeft erop te reageren, scoor als 1 confrontatie (1 moment).</p> <p>NB1: “Je weet dat we je kamer hebben doorzocht?” wordt niet gescoord als confrontatie. Dit gaat enkel over de handeling, niet over een bevinding of onderzoeksgegeven.</p> <p>NB2: “Maar goed, ook met wat we hebben gevonden, sta je er gewoon echt niet goed voor” wordt wel gescoord als confrontatie.</p>
43.1	<p>Vul hier de tijd in van het startmoment van de confrontatie.</p>
43.2	<p>Het aantal keer dat de verhoorder op een heldere wijze het onderzoeksgegeven onder de aandacht brengt. De vraag is steeds: waar wordt de verdachte mee geconfronteerd? Is dat helder gemaakt? Met helder wordt hier bedoeld: specifiek en concreet. Uit de opname moet duidelijk worden dat het voor de verdachte/getuige duidelijk is wat de bevinding inhoudt.</p> <p>Voorbeeld: “Er is onder andere gebeld met de Samsung E1200, die we op jouw slaapkamer hebben aangetroffen op vrijdag.” Het gaat er in dit geval niet om door wie of met wie er is gebeld, maar DAT er is gebeld. Dit is helder voorgelegd.</p> <p>NB: Indien de verhoorder onderzoeksgegevens stapelt, moet elk onderzoeksgegeven duidelijk zijn. Indien één van de gegevens niet duidelijk is, wordt er geen score gegeven.</p> <p>Shepherd en Griffiths (2013), p. 27; Van Amelsvoort et al. (2015), p. 104</p>
43.3	<p>Het aantal keer dat de verhoorder de bron vermeldt waaruit het onderzoeksgegeven komt (hier mag geen onduidelijkheid over bestaan).</p> <ul style="list-style-type: none"> - Een getuige heeft verklaard:” (...).” - Indien geconfronteerd wordt met een verklaring van een getuige, is het voldoende om te vermelden DAT een getuige “X” verklaard heeft. De getuige hoeft niet bij naam genoemd te worden en ook de datum is niet nodig voor een verwijzing naar de bron.

	<p>- Indien het onderzoeksgegeven een telefoongesprek, WhatsAppbericht, email, etc. betreft, dient aangegeven te worden met welk telefoonnummer is gebeld/verstuurd). Voor email is datum voldoende, voor telefoongegevens datum en tijdstip.</p> <p>- Indien dit bijvoorbeeld ‘tapgesprekken’ zijn, en dit is minimaal één keer benoemd, dan is dit voldoende indien overige confrontaties logischerwijs dezelfde bron hebben.</p> <p>NB1: Indien de verhoorder onderzoeksgegevens stapelt, moeten alle bronnen genoemd zijn. Indien één van de bronnen niet genoemd wordt, wordt er geen score gegeven.</p> <p>NB2: voordeel van de twijfel, indien de verhoorder inschat dat bijvoorbeeld het tijdstip van versturen niet essentieel was, maar dat het juist enkel om de datum ging.</p> <p>Van Amelsvoort et al. (2015), p. 447 en 450</p>
43.4	<p>Het aantal keer dat de verhoorder verzoekt om verduidelijking / vraagt om een reactie (dat kan bijvoorbeeld door een vraag, maar ook door het laten vallen van een stilte).</p> <p><i>N.v.t.: Bij een verdachte/getuige die al begint te praten voordat de verhoorder een vraag kan stellen of stilte kan laten vallen.</i></p> <p>Van Amelsvoort et al. (2015), p. 451; Shepherd en Griffiths (2013), p. 27</p>
44	Zie algemene regels op basis van de volgende items: $(44.1 / \text{totaal aantal}) \times 4 + 1$
44.1	<p>Het aantal keer dat de verhoorder op een neutrale wijze confronteert met onderzoeksgegevens.</p> <p>Van Amelsvoort et al. (2015), p. 104 en 453</p>

Confronteren met tegenstrijdigheden

45	<p>De verhoorder legt elementen uit de verklaring die tegenstrijdig zijn met elkaar of met andere onderzoeksgegevens voor aan de getuige/verdachte. J / N</p> <p>NB: Indien de verhoorder het <i>presenteert</i> als een tegenstrijdigheid (ook al is het dit feitelijk niet), toch scoren als tegenstrijdigheid.</p> <p>Clarke en Milne (2001): nr. 32</p>
46	Zie algemene regels op basis van de volgende items: $((46.2 \text{ t/m } 46.4) / \text{totaal aantal}) \times 4 + 1$

46.1	Vul hier de tijd in van het startmoment van de confrontatie.
46.2	Het aantal keer dat de verhoorder op een heldere wijze de tegenstrijdigheid met ander bewijs onder de aandacht brengt. Met helder wordt hier bedoeld: specifiek en concreet. (letterlijke tactische aanwijzing en wat de getuige/verdachte letterlijk gezegd heeft.) Shepherd en Griffiths (2013), p. 27; Van Amelsvoort et al. (2015), p. 104
46.3	Het aantal keer dat de verhoorder de bron vermeldt waaruit de tactische aanwijzing komt. Van Amelsvoort et al. (2015), p. 447 en 450
46.4	Het aantal keer dat de verhoorder verzoekt om verduidelijking op 61.1 (dat kan bijvoorbeeld door een vraag, maar ook door het laten vallen van een stilte). Van Amelsvoort et al. (2015), p. 451; Shepherd en Griffiths (2013), p. 27
47	Zie algemene regels op basis van de volgende items: $(47.1 / \text{totaal aantal}) \times 4 + 1$
47.1	Het aantal keer dat de verhoorder op een neutrale wijze confronteert met ander bewijs. Van Amelsvoort et al. (2015), p. 453

Waarneming (G)

Enkel scoren bij getuigenverhoren.

50	<p>De verhoorder controleert de waarnemingsomstandigheden van de getuige. J / N</p> <p><i>N.v.t.: Bij een getuige die geen ooggetuige is, maar alleen iets over de gebeurtenis heeft gehoord.</i></p> <p>Clarke en Milne (2001): nr. 72-80 (het gebruik van het Engelse ADVOKATE is vertaald naar de Nederlandse situatie)</p>
51	<p>Externe waarnemingsomstandigheden zijn aan bod gekomen. J / N</p> <p>NB: score indien er door de verhoorder naar gevraagd wordt, maar ook wanneer de getuige het zelf heeft genoemd in de verklaring.</p> <p>Van Amelsvoort et al. (2015), p. 63-67</p>
51.1	<p>Er zijn bepaalde weertypen denkbaar die het zicht kunnen belemmeren, zoals mist, een zware regen- of hagelbui, een sneeuwstorm en fel zonlicht als tegenlicht. J / N</p> <p>Van Amelsvoort et al. (2015), p. 66</p>
51.2	<p>Expositietijd is de tijd waarin iemand daadwerkelijk blootgesteld was aan de relevante stimuli. Hoe langer de getuige iets waargenomen heeft, des te nauwkeuriger hij dit heeft waargenomen en des te beter hij dit later kan reproduceren. J / N</p> <p>Van Amelsvoort et al. (2015), p. 66</p>
51.3	<p>We zijn gewend aan waarnemingen vanuit een gebruikelijke positie. Een andere positie kan ervoor zorgen dat het beeld vertekend wordt. Het is bijvoorbeeld lastig om een lengte te schatten wanneer je een persoon vanaf een balkon hebt gezien. J / N</p> <p>Van Amelsvoort et al. (2015), p. 67</p>
51.4	<p>Hoe groter de afstand, hoe kleiner de kans dat de waarneming optimaal is. J / N</p> <p>Van Amelsvoort et al. (2015), p. 63</p>
51.5	<p>Het waarnemingsvermogen is minder onder slechte observatieomstandigheden. J / N</p> <p>Bijvoorbeeld als het donker is, of als er veel tegenlicht is.</p> <p>Van Amelsvoort et al. (2015), p. 63</p>
51.6	<p>Obstakels zoals bomen, struiken, auto's, enz., kunnen het zicht belemmeren. J / N</p> <p>Van Amelsvoort et al. (2015), p. 66</p>
51.7	<p>Noteer welke overige externe waarnemingsomstandigheden aan bod zijn gekomen.</p>

52	<p>Interne waarnemingsomstandigheden aan bod gekomen? J / N</p> <p>NB: score indien er door de verhoorder naar gevraagd wordt, maar ook wanneer de getuige het zelf heeft genoemd in de verklaring.</p> <p>Van Amelsvoort et al. (2015), p. 59-62</p>
52.1	<p>Met betrekking tot de zintuigen kan bijvoorbeeld gevraagd worden of de getuige lenzen heeft of een bril draagt en zo ja, of dit ook het geval was ten tijde van de waarneming. J / N</p>
52.2	<p>Middelengebruik komt aan bod (alcohol, medicijnen, drugs). J / N</p>
52.3	<p>Mate van alertheid/vermoeidheid tijdens de waarneming komt aan bod. J / N</p>
52.4	<p>Noteer welke overige interne waarnemingsomstandigheden aan bod zijn gekomen.</p>
53	<p>De verhoorder vraagt hoe zeker iemand is van zijn of haar waarneming. J / N</p> <p>Van Amelsvoort et al. (2015), p. 231</p>
54	<p>De verhoorder vraagt of de getuige/verdachte een persoon/personen zou herkennen. J / N</p> <p><i>N.v.t.: Bijvoorbeeld als onbekende personen, objecten, etc. niet van toepassing zijn.</i></p> <p>Van Amelsvoort et al. (2015), p. 231, 269-270, 314 en 316</p>

Sluiten

60	<p>De verklaring wordt 'hoorbaar' doorgenomen (bijvoorbeeld te horen door een opmerking van de verhoorder/verdachte/getuige of een lange stilte aan het eind, waaruit logischerwijs opgemaakt kan worden dat de verklaring doorgenomen wordt). J / N</p> <p><i>Ob: Indien de opname abrupt stopt.</i></p> <p>Van Amelsvoort et al. (2015), p. 118</p>
60.1	<p>De verhoorder legt de communicatieregels voor het doornemen van de verklaring uit. J / N</p> <p><i>N.v.t.: Als de verdachte het hele verhoor vanuit het scherm heeft meegelezen en vanuit zichzelf zegt dat het wel goed is zo.</i></p>
60.2	<p>Zie algemene regels: 5 = zeer helder / 1 = zeer onduidelijk</p>

60.3	Zie algemene regels: 5 = volledig / 1 = geen - op basis van items 60.3 t/m 60.5
60.4	De verhoorder legt uit dat men hem/haar direct moet corrigeren indien het niet juist is wat er in het proces-verbaal staat. J / N Van Amelsvoort et al. (2015), p. 118 en 258-259
60.5	De verhoorder legt uit dat men het hem/haar moet vertellen als er iets mist in de verklaring. J / N
61	De verhoorder sluit het verhoor af. J / N <i>Ob: Bijvoorbeeld wanneer dit niet op de opname te zien/horen is.</i> Clarke en Milne (2001): nr. 58
61.1	Zie algemene regels: 5 = zeer helder / 1 = zeer onduidelijk
61.2	Zie algemene regels: 5 = volledig / 1 = geen - op basis van items 61.3 en 61.4
61.3	De verhoorder geeft uitleg over de verdere gang van zaken. J / N Het is voldoende als er over in ieder geval één volgende stap in het proces uitleg wordt gegeven (zoals: overleg met OVJ, voorgeleiding, volgend verhoor, eventueel verwijzen naar slachtofferhulp). Van Amelsvoort et al. (2015), p. 254 en 270
61.4	De verhoorder gaat bij de getuige/verdachte na of er nog vragen zijn. J / N Deze check kan gaan over een specifiek onderwerp (bijvoorbeeld de voorgeleiding) of in zijn algemeenheid worden gesteld. In beide gevallen wordt een J gescoord. “Heb je nog vragen aan mij?” “Heb je nog vragen over de voorgeleiding?” Milne (2004), p. 51
62	De verhoorder benoemt een of meerdere AVR-gegevens. J / N Omcirkel welke mededeling is gedaan over de AVR-opname. De mededeling moet op de juiste plek in het verhoor worden gedaan (aan het einde van het formele verhoor) voor een J.

Zaakgericht - algemeen

71	<p>Omcirkel de houding van de verhoorder(s) ten aanzien van de getuige/verdachte:</p> <p>Contra: presumptie van schuld, blijk van wantrouwen/twijfel over wat de getuige/verdachte zegt. Hieronder valt ook een positieve emotie zoals het uitstralen van een triomf (bijvoorbeeld als er een verklaring is ‘ontfutselt’: “Ja, je zegt wel dat je de zin van het verhoor niet inziet, maar je hebt nu dit al verteld en dat zijn toch mooie dingetjes die voor ons van belang zijn”).</p> <p>Neutraal: De verhoorder(s) geven geen blijk van contra of pro.</p> <p>Pro: “Ik denk ook niet dat je het gedaan hebt”, "Het is gewoon uit de hand gelopen", "Je bedoelde het niet zo".</p> <p>NB: Als een verhoorder niet neutraal bleef, licht je bevindingen dan toe.</p>
72	<p>De verhoorder geeft blijk van een actieve luisterhouding.</p> <ul style="list-style-type: none"> • onderbreken (-1 voor enkele onderbrekingen, -2 voor veel onderbrekingen) • relatief veel verificatievragen (-1) • vraag gesteld waar het antwoord al van duidelijk is (-1) <p>5 = altijd / 1 = nooit</p> <p>Clarke en Milne (2001): nr. 44</p>
73	<p>De verhoorder gebruikt heldere en passende taal en grammatica, vermijdt politiejargon en juridische taal en stelt bondige vragen.</p> <ul style="list-style-type: none"> • te snel praten (-1) • niet bondig zijn (-1) • complex taalgebruik, bijv. Politiejargon (-1) <p>5 = altijd / 1 = nooit</p> <p>Clarke en Milne (2001): nr. 43</p>
74	<p>De verhoorde is meewerkend. J / N</p> <p>Omcirkel wat het gedrag van de getuige/verdachte overwegend was.</p> <p>Denk bij niet-meewerkend aan:</p> <ul style="list-style-type: none"> • weerstand (vijandigheid; bot) en • verstoren van het verhoorproces (vraag beantwoorden met een wedervraag; in de rede vallen). <p>NB: Let hierbij op of de verdachte bewust bezig lijkt te zijn met het verstoren van het proces (dan een 'N'). Wanneer hij/zij enkel ‘niet-mee-werkend’ reageert op ongewenste</p>

	<p>verhoortechnieken van de verhoorder, dit niet meenemen in de beoordeling.</p> <p>Clarke en Milne (2001): nr. 25</p>
75	<p>De verhoorde beroept zich op zijn/haar zwijgrecht. J / N</p> <p>Scoor J, indien de verdachte dit een of meerdere keren doet.</p>
75.1	<p>De verhoorder respecteert het indien een verdachte weigert vragen te beantwoorden, antwoordt met 'zwijgrecht' of zwijgt. J / N</p> <p>NB: Indien 1 keer niet gedaan vul N in en verduidelijk dit in het commentaar.</p> <p>Griffiths en Shepherd (2013), p. 411</p>

Ongewenste verhoortechnieken

Alle technieken worden geturfd wanneer aanwezig in het verhoor. Vanaf de start tot het einde van de tape.

8.1	<p>Verhoorders schetsen een mogelijk scenario. Dit kan op twee verschillende manieren gebeuren:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Een vraag om de verdachte te laten nadenken over een hypothetische situatie. Voorbeeld: “Iedereen die daar was gaat gehoord worden, en niet iedereen gaat liegen.” 2. Een scenario schetsen in de hoop dat de verdachte daarop ingaat. Voorbeeld: “Stel dat jij daar was geweest, wat had jij dan gedaan?” <p>NB1: Wanneer meerdere scenario’s in 1 passage worden voorgelegd, scoor ieder scenario.</p> <p>NB2: Het voorleggen van een scenario is per definitie sturend. Bij het voorleggen van een scenario wordt daarom niet gescoord voor 9.4 (suggestieve/leidende vraag).</p> <p>Verhoeven (2014)</p>
8.2	<p>Verhoorders trachten in te spelen op het geweten of schuldgevoel. Dit kan op twee manieren gebeuren:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Bijvoorbeeld door de ouders, partner, kinderen of vrienden aan te halen. Voorbeeld: ‘Wat zou je moeder hiervan denken?’ 2. Beroep op eigen geweten. Voorbeeld: “Hoe kun je met jezelf leven?” <p>Verhoeven (2014)</p>
8.3	<p>Verhoorders minimaliseren de ernst van het delict of het aandeel van de verdachte hierin. ‘Ik denk dat het een uit de hand gelopen beroving is geweest. Dit was niet de bedoeling.’</p> <p>Verhoeven (2014); Soukara, Bull, Vrij, Turner, en Cherryman (2009)</p>
8.4	<p>Verhoorders benadrukken of overdrijven de ernst van het delict of het aandeel van de verdachte hierin.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Voorbeeld benadrukken: “We hebben het hier wel over diefstal met geweld, de strafmaat daarop is 12 jaar.” 2. Voorbeeld overdrijven: “Het is niet zomaar iets hè. We hebben het hier wel over een gehandicapte jongen.” 3. “Je zegt nu wel dat je er alleen maar bijstond, maar volgens mij heb jij alle klappen gegeven.” <p>Soukara et al. (2009)</p>
8.5	<p>Verhoorders benadrukken consequenties van het zwijgen of ‘niet de waarheid vertellen’, of liegen. De opmerkingen zijn te onderscheiden van feitelijke uitleg aan de verdachte rondom de juridische positie.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Voorbeeld ‘niet de waarheid vertellen’: “Dus jij gaat een jaar lang in een

	<p>jeugdgevangenis zitten, omdat je ons niet wilt vertellen wat er gebeurd is.”</p> <p>2. Voorbeelden zwijgen: “Wat zou de rechter hiervan zeggen?”, “Uit ervaring blijkt dat zwijgen niet in je voordeel werkt.”, “Dus ga hier nou niet zitten en je mond houden. Je toekomst is straks voorbij.”</p> <p>Verhoeven (2014)</p>
8.6	<p>Verhoorders doen (valse) beloften/toezeggingen. Het gaat hier om beloften die de verhoorders vanuit hun functie niet kunnen nakomen.</p> <p><i>“Als jij met goede informatie komt, dan wordt je niet in verzekering gesteld.”</i></p> <p><i>“Als je bekent, kan ik ervoor zorgen dat je strafvermindering krijgt.”</i></p> <p>Verhoeven (2014)</p>
8.7	<p>Verhoorders tonen ongeduld, frustratie of boosheid. Dit gaat vaak gepaard met stemverheffing.</p> <p><i>‘Ik heb toch niet met een klein kind te maken?! Je kan toch wel zeggen waarom niet?!’</i></p> <p>Ook laten verhoorders hun frustratie blijken door diep te zuchten.</p> <p><i>“Ah, kom op nou..., je kunt toch wel gewoon zeggen wat er is gebeurd?”</i></p> <p>Verhoeven (2014)</p>
8.8	<p>Verhoorders maken opmerkingen om de verdachte te intimideren (bang te maken), beschuldigen de verhoorde er bijvoorbeeld van dat hij liegt en/of lachen de verhoorde uit, of speculeren over mogelijke gevolgen voor de verdachte.</p> <p><i>“Je weet wat ze met jongens als jij doen in het huis van bewaring? Daar weten ze wel raad mee.”</i></p> <p><i>“En totdat ik hier wat anders hoor en een duidelijk eerlijk verhaal hoor, waar ik wat van kan maken, blijf jij hier vanavond slapen.”</i></p> <p><i>“Want nu ben je aan het duiken, ga eens rechtop zitten want dit is geen respect tonen.”</i></p> <p>Soukara et al. (2009)</p>
8.9	<p>Verhoorders stellen herhaaldelijk dezelfde vraag en nemen geen genoegen met het antwoord. De losse regel is 3 keer of meer maar er is ruimte voor interpretatie. Er kan bijvoorbeeld na het twee keer stellen van dezelfde vraag, gescoord worden voor ‘drammen’, wanneer een getuige/verdachte bijvoorbeeld duidelijk aangeeft iets niet te weten en hier toch weer naar gevraagd wordt.</p> <p>‘Drammen’ is te onderscheiden van verder doorvragen en de getuige/verdachte weer bij het onderwerp terugbrengen. Ook een vraag herhalen omdat deze niet wordt verstaan of begrepen door de getuige/verdachte valt niet onder ‘drammen’.</p> <p>Soukara et al. (2009)</p>
8.10	<p>Indien de verhoorder zijn/haar mening of statement geeft.</p>

“Ik denk dat jij haar hebt aangerand.”

“Jij was daar gewoon.”

“Daar is toch niets mis mee, of wel?”

“Een heleboel dingen uit de verklaring van je vriendin, die kloppen niet.”

Griffiths en Milne (2006), p. 183

Griffiths Question Map

Meerdere labels van toepassing? Ken 1 label toe: het label dat het minst passende gedrag weergeeft in die situatie. Als iemand bijvoorbeeld een gerichte open vraag stelt die leidend is, score de vraag dan als 'leidend'.

Een vraag wordt alleen gescoord als de vraag een zaakgerichte functie heeft. Dat betekent als de vraag gaat over de gebeurtenis, als de vraag bedoeld is om informatie te krijgen voor een latere confrontatie of als de vraag bedoeld is om onderzoeksgegevens te vergaren.

Voorbeeld: “Kan jouw kamerdeur op slot?” (informatie voor latere confrontatie)

Naast zaakgerichte vragen kunnen vragen ook andere functies hebben of een combinatie van functies hebben. Bijvoorbeeld: vragen die belangrijk zijn voor de rechter (thuisituatie, etc.), vragen om rapport op te bouwen of vragen over het interviewproces/rechtsproces (uitleg, etc.). Het is handig om deze functies erbij te houden bij twijfel over of een vraag zaakgericht is of niet.

Zodra de vraag een zaakgericht element heeft dan wordt de vraag gescoord. Bij twijfel score de vraag niet.

Shepherd en Griffiths (2013), p. 512-518; Griffiths en Milne (2006), p. 182-183; Clarke en Milne (2001): nr. 46-53

9.1	<p>Een open vraag/uitnodiging nodigt uit tot het geven van een uitgebreid antwoord (zoals: “Beschrijf alles wat er toen in de garage gebeurde”, “Wat is er afgelopen vrijdag gebeurd?”, “Vertel me hoe deze persoon eruit zag”). Deze vragen genereren doorgaans de meeste en meest accurate informatie.</p> <p>Een vraag als “Kunt u mij vertellen (...)” is feitelijk gesloten, maar wordt toch gescoord als open. Het nodigt de getuige/verdachte namelijk uit tot vertellen.</p>
9.2	<p>Een gerichte open vraag nodigt uit tot een antwoord op een specifiek onderwerp. Doorgaans starten ze met een van de zeven-gouden-w’s (“wie”, “wat”, “waar”, “waarmee”, “op welke wijze/hoe”, “wanneer”, “waarom”) of “hoeveel”, “hoe lang”, “hoe laat”.</p> <p><i>“Wanneer vroeg hij dat aan je?”</i></p> <p><i>“Je zegt, je mist je telefoon, hoe moet ik dat zien?”</i></p> <p>Een vraag als “Weet je <u>welke</u> kleur het was?” is feitelijk gesloten, maar wordt toch gescoord als gericht open.</p>
9.3	<p>Een gesloten vraag is een vraag die enkel met een ‘ja’ of ‘nee’ beantwoord kan worden, of althans, met een zeer kort antwoord.</p> <p><i>“Heb je een kenteken gezien?”</i></p>
9.4	<p>Een suggestieve/leidende vraag:</p> <p>Een suggestieve vraag geeft richting aan het antwoord door iets te suggereren.</p>

	<p>Voorbeeld: <i>“Ben jij normaal gesproken altijd zo agressief als je drinkt?”</i></p> <p>Een leidende vraag geeft richting aan het antwoord doordat de vraag informatie bevat die niet afkomstig is van de verdachte of getuige.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Dit kan informatie zijn over personen, objecten, handelingen, en omgeving. <ul style="list-style-type: none"> • <i>“Wat kunt u mij vertellen over het vuurwapen?”</i> • <i>“Hadden zij een vervoermiddel bij zich?”</i> • <i>“Waren er nog meer mensen in de buurt?”</i> <p>(in het geval niet eerder over respectievelijk een vuurwapen, een vervoermiddel, of andere mensen is gesproken)</p> <p>Bij verdachtenverhoren: indien gevraagd wordt naar algemeenheden/concepten dan NIET scoren als sturend, zoals:</p> <ul style="list-style-type: none"> - <i>“Maak je gebruik van andere telefoons?”</i> → 9.3 <p>(in het geval er al gesproken is over een telefoon door de verdachte)</p> <ul style="list-style-type: none"> - <i>“Rij je wel eens in een andere auto?”</i> → 9.3 <p>Een vraag die uiteindelijk beantwoord moet worden om te weten “wat is er gebeurd?” en dus voor het opsporingsonderzoek van belang kan zijn:</p> <ul style="list-style-type: none"> - <i>“Heb je toen gebloed?”</i> → 9.3 <p>(we weten niet of het voor het opsporingsonderzoek van belang is, dus dit is voordeel van de twijfel)</p> 2. De vraag bevat woorden (opvallend, belangrijk, etc.) die het antwoord in een bepaalde richting kunnen sturen. Voorbeeld: <i>“Heb je nog iets opvallends gezien aan het gezicht van de dader”</i> 3. De verhoorder vult iets in voor de verhoorde (legt woorden in de mond). Voorbeeld: <i>“Dus je zag ze kijken in de auto’s en je dacht dit is niet goed”</i> <p>NB1: Een opmerking kan ook als suggestief/leidend worden gescoord. Het hoeft dus niet altijd in vraagvorm te worden gesteld.</p> <p>NB2: Wanneer er meerdere keren in een vraag gestuurd wordt, score één keer sturend.</p> <p>NB3: Bij twijfel niet scoren. Bijvoorbeeld: Als er door verhoorder wordt verwezen naar informatie die <i>ogenschijnlijk</i> gegeven is in een eerder contactmoment (meldkamer, op PD, verhoor, etc.).</p>
<p>9.5</p>	<p>Een cocktailvraag bevat meerdere vragen in een keer. Dit maakt het voor de getuige of verdachte lastig om vast te stellen welke vraag er beantwoord moet worden, of met welke te starten (<i>“Waar stond de verdachte? Kon u de verdachte goed zien?”</i>).</p> <p>NB: Als een van de vragen sturing bevat, score als sturende vraag.</p>
<p>9.6</p>	<p>Een meerkeuzevraag geeft een getuige of verdachte een beperkt aantal antwoordmogelijkheden (<i>“Heb je haar geslagen of heb je haar geschopt?”</i>). Een</p>

	<p>meerkeuzevraag is per definitie sturend: score als meerkeuzevraag.</p> <p>In een aantal gevallen lijkt een vraag meerkeuze maar behoort de vraag toch tot een andere categorie:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Indien er officieel twee antwoordmogelijkheden worden gegeven waarvan één heel breed, score als sturend. Voorbeeld: <i>“En zijn ze op dat moment als ze die auto’s bekijken bij elkaar, of is dat anders?”</i> 2. Indien een meerkeuzevraag in de negatieve zin wordt gesteld, kan de vraag meerkeuze lijken maar is die sturend. Voorbeeld: <i>“Dus we praten niet over kleuren als geel, groen, rood of wat dan ook?”</i> <p>NB: Een meerkeuzevraag kan soms lastig zijn om te onderscheiden van een cocktailvraag omdat ze allebei het woordje ‘of’ kunnen bevatten. Ga hierbij na of iemand meerdere antwoordmogelijkheden krijgt of dat er meerdere vragen worden gesteld.</p>
<p>9.7</p>	<p>Een verificatievraag is een vraag die wordt gesteld om na te gaan of de verhoorder iets goed begrepen heeft. De verhoorde heeft de informatie dus al een keer eerder genoemd. Verifiëren is niet hetzelfde als parafaseren (wat gebruikt wordt om te stimuleren om door te vertellen). Uit de audio moet duidelijk blijken dat de verhoorder op zoek is naar verificatie, bijvoorbeeld door een vragende toon of door een zin te beginnen met <i>“als ik het goed begrijp...”</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • A: <i>“Ik heb de man 2 minuten gezien.”</i> V: <i>“Klopt het dat je de man 2 minuten hebt gezien?”</i> • A: <i>“En dat is het moment waarop ik ben weggerend.”</i> V: <i>“Dat was het moment waarop je bent weggerend, zei je?”</i> • A: <i>“Minimaal twee hadden een zonnebril op. Of de derde dat ook had weet ik niet meer.”</i> V: <i>“Oké, minimaal twee hadden een zonnebril op maar of nummer drie dat had weet je niet meer?”</i> • A: <i>(Free report)</i> V: <i>Dus dat heb je gezien?</i> <p>N.B. Wanneer men een samenvatting geeft, score ook als verificatievraag (samenvattingen zijn namelijk ook bedoeld om te verifiëren of men het goed begrepen heeft).</p>
<p>9.8</p>	<p>Een opmerking, vraag, of andere actie van de verhoorder die de informatiestroom van de getuige/verdachte over de gebeurtenis onderbreekt. Hiervan is sprake als:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. De verhoorder door de getuige/verdachte heen praat (door elkaar heen praten). 2. De verhoorder begint te praten op een moment dat de getuige/verdachte stil is, maar

nog niet klaar is. Voorbeeld: “*En toen, eh...*”

Te onderscheiden van ingrijpen bij een getuige/verdachte die van de gebeurtenis afdwaalt/al dan niet bewust over een ander onderwerp of tijdstip verklaart.

NB1: Bij twijfel niet scoren.

NB2: Indien de verhoorder een paar woorden meepraat en de sprekerbeurt bij de getuige/verdachte blijft, is er geen sprake van een onderbreking.

NB3: Wanneer de verhoorder en getuige/verdachte tegelijk beginnen met praten en de verhoorder stopt met praten, is het geen onderbreking.

Literatuur

- Aanwijzing auditief en audiovisueel registreren van verhoren van aangevers, getuigen en verdachten (2010). College van procureurs-generaal, kenmerk 2010A018gp.
- Amelsvoort, A. van, Rispens, I., & Grolman, H. (2015). *Handleiding verhoor*. Amsterdam: Reed Business.
- Besluit inrichting en orde politieverhoor (2017). *Staatsblad van het Koninkrijk der Nederlanden*, 29, 1-3.
- Clarke, C., & Milne, R. (2001). *National evaluation of the PEACE investigative interviewing course* (Report No. PRAS/149). London: Home Office.
- Fisher, R. P., & Geiselman, R. E. (1992). *Memory-enhancing techniques for investigative interviewing: The cognitive interview*. Springfield, IL: Charles C Thomas, Publisher.
- Griffiths, A., & Milne, B. (2006). Will it all end in tiers? Police interviews with suspects in Britain. In T. Williamson (Ed.), *Investigative interviewing: rights, research and regulation* (pp. 167-189). Cullompton: Willan.
- Shepherd, E., & Griffiths, A. G. (2013). *Investigative interviewing: The conversation management approach* (2nd ed.). Oxford: Oxford University Press.
- Milne, R. (2004). *The enhanced cognitive interview: A step-by-step guide*.
- Milne, R., & Bull, R. (1999). *Investigative interviewing: Psychology and practice*. Chichester: Wiley.
- Soukara, S., Bull, R., Vrij, A., Turner, M., & Cherryman, J. (2009). What really happens in police interviews of suspects? Tactics and confessions. *Psychology, Crime & Law*, 15(6), 493-506.
- Verhoeven, W. J. (2014). Mediëren verhoortechnieken de verandering in verklaringsbereidheid van verdachten? *Tijdschrift voor Criminologie*, 56(4), 10-38.